

Barndomens bibliotek

**En kritisk diskursanalys av görandet av barndomens
bibliotek och barndomens läsupplevelser i medietexter**

Petra Glans

Examensarbete (30 högskolepoäng) i biblioteks- och informationsvetenskap för
masterexamen inom ABM-masterprogrammet vid Lunds universitet.

Handledare: Johanna Rivano Eckerdal

År: 2016

© Petra Glans

Title

Childhood libraries – A critical discourse analysis of the makings of childhood libraries and childhood reading experiences in media texts

Abstract

In this master's thesis I examine two discursive figures that have especially caught my attention in media texts, and that I have found are closely connected to each other. I call them *childhood libraries* and *childhood reading experiences*. In this thesis I study how childhood is working performatively and rhetorically together with library and reading in the discursive figures, and in what way these discursive acts in media texts can have an effect on the identity and development of children's libraries. My theoretical framework consists of Norman Fairclough's *Critical discourse analysis* – using Fairclough's perspective means that I view media texts and language as social acts, which are setting up different representations, relations and identities. I combine this with using performance theory to enable an emphasis on the performative makings of libraries and reading in childhood as social speech acts. In line with this emphasis on language as a social and performative speech act I also use the concept *generation* from childhood studies, carrying a meaning of childhood as a social and cultural construction from the perspective of the adult. When analysing the discursive figures in my material I use Fairclough's three-dimensional model to be able to connect text and discourse practice with the social practice of the children's library, where its identity is being made and negotiated today. I choose to see the rhetoric in the discursive figures as performativity, and to show this I use ethos, logos and pathos from rhetoric studies. What I find when analysing the discursive figures in the media texts, is that childhood is working together with library and reading in a way that strongly connects the library to times that have been, and to childhoods that were. The discursive figure takes a starting point in the identity and meaning that the library had in the writer's own childhood and from this it also creates what library and reading is and should be today. The discursive figure *childhood libraries* can in its whole be seen as having a metaphorical impact that transforms the library back in time, by the makings of nostalgia and emotional memories. This public persona of the childhood library in media texts contrasts with modern childhood research and the work that is happening inside the children's library today, that wants to take its starting point in the children's own perspective and their reality as it is right now.

Keywords

Library and information science, public libraries, children, childhood, reading experiences, media, critical discourse analysis, performativity, information studies

Biblioteks- och informationsvetenskap, folkbibliotek, barn, barndom, läsupplevelser, media, kritisk diskursanalys, performativitet

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	4
Syfte	5
Frågeställningar	5
Avgränsningar.....	6
Disposition	6
Tidigare forskning	8
Barndomsforskning och barnperspektiv	9
Barnbiblioteket i centrum för nya barndomar och barnperspektiv	9
Läsningens relation till barndom och barnperspektiv	10
Bibliotekets roll i barns läsning	11
Relationen vuxen – barn i förhållande till biblioteksverksamhet	12
Diskursanalytiska studier av folkbibliotek, läsning och barndom.....	13
Teoretiskt ramverk	15
Kritisk diskursanalys av medietexter	15
Performativitet	17
Barnperspektiv	18
Metodologi	20
Texten	20
Den diskursiva praktiken	21
Den sociala praktiken.....	22
Tillvägagångssätt	22
Etiska aspekter	24
Resultat och analys	26
Första tolkningsnivån: texten och den diskursiva praktiken.....	26
Ethos – görandet av identiteter, relationer och representationer.....	26
Görandet av identiteter i förhållande till barndom och bibliotek	26
Görandet av identiteter i förhållande till barndom och läsning.....	32
Görandet av bibliotek och läsning som demokratifrämjare	38
Pathos – biblioteket och läsningen i barndomen som känslomässigt och metaforiskt görande.....	40
Barndomens bibliotek som nostalgisk och känslomässig förflyttning.....	41
Barndomens bibliotek med magiska och livsomvälvande förmågor	45
Logos och intertextualitet	48
Andra tolkningsnivån: den sociala praktiken.....	53
Avslutande diskussion	56
Litteraturförteckning	59
Litteratur	59
Artiklar.....	62
Bilaga	65

Inledning

Men det är hit jag måste gå, till torget i Karlskrona, till huset nedanför Trefaldighetskyrkan, som en gång var så nytt och stort; där måste jag stå vid foten av trappan upp till andra våningen, för att begreppet bibliotek skall återfå sin ursprungliga glans och magiska lockelse. Och så kommer det alltid att förbli.

(Horace Engdahl 2015)

Citatet ovan är hämtat från en artikel i serien *Mitt bibliotek* som publicerats i *Dagens nyheter*. Svenska Akademiens ledamot Horace Engdahl skriver om sin livslånga relation till bibliotek, och hur den har sin början i barndomen. Det är på Karlskronas stadsbibliotek, berättar Engdahl, som de tidiga mötena med böckerna sker och det är där i barndomen som det äkta biblioteket alltid kommer finnas; det bibliotek som för alltid ska komma att utgöra den ursprungliga bilden av biblioteket (Engdahl 2015). Engdahl är inte den ende som skildrar en stark relation till sin barndoms bibliotek i media på detta sätt. Under min utbildning i biblioteks- och informationsvetenskap har jag med utgångspunkt i mitt intresse för en yrkesinriktning som barn- och ungdomsbibliotekarie, särskilt varit nyfiken på att ta reda på hur det skrivs om barn och bibliotek när sådana skildringar får ta plats i media. Det som särskilt fångat min uppmärksamhet, är att det liksom i exemplet ovan, verkar återkomma ett sätt att förhålla sig till bibliotek i relation till barndom, som också är kopplat till tidiga läs- och bokupplevelser. Jag menar att det verkar gå att urskilja vad jag i denna uppsats väljer att benämna som diskursiva figurer i media, vilka jag kallar *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser*, för att närmare kunna undersöka de föreställningar om bibliotek, läsning och barndom som de är uppbyggda av. Anledningen till att jag finner det av betydelse att närmare undersöka dessa diskursiva figurer är att jag utgår från att sådana språkliga göranden av bibliotek och läsning i relation till barn och barndom kan tänkas skapa förväntningar och få effekter som har påverkan på barnbibliotekets identitet idag och dess utrymme för utveckling av sin verksamhet. Att texter har en central roll och påverkan på dagens samhälle, och att språkliga praktiker bidrar till att skapa föreställningar och förväntningar, är något som särskilt lyfts fram i sådan litteratur som behandlar diskursanalys och textstudier (Boréus 2011, s. 132; Bergström & Boréus 2012, s. 17, 20). Åse Hedemark har även i sin avhandling *Det föreställda folkbiblioteket: en diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970-2006* betonat medias långsiktiga inflytande på människors åsikter, och att människors föreställningar om biblioteket därmed sannolikt kan komma att påverkas av diskurser i media (Hedemark 2009, s. 163). Hedemark framhåller vidare hur sådant inflytande av mediediskurser i förlängningen kan få betydelse för det samhällspolitiska stöd som utgör en grundval för folkbibliotekets relevans, eftersom sådant stöd är beroende av människors inställning och förhållningssätt till bibliotek (ibid. s. 10, 11, 16). Dessa utgångspunkter i Åse Hedemarks avhandling, gällande medias inflytande och dess påverkan på människors

föreställning om bibliotek och i förlängningen också påverkan på bibliotekets relevans idag, utgör i allra högsta grad inspiration och utgångspunkt för denna uppsats. Av grundläggande betydelse för denna uppsats är också det faktum att aktuell forskning som rör barnbiblioteksverksamhet idag särskilt lyfter fram att barnbiblioteket, i ljuset av nya barnperspektiv och sådan utveckling som skett i samhället med barns nya och förändrade medievanor, är i behov av att utforma en tydligare identitet och ett tydligare utformat uppdrag (Rydsjö 2010, s. 13; Rydsjö, Hultgren & Limberg 2010, s. 273, 283; Sandin 2011, s. 238-239; Rydsjö & Elf 2007, s. 180-181) Jag menar att det här finns ett behov av forskning som undersöker bibliotekets identiteter i den mediala offentligheten, för att ta reda på vilket samhälleligt uppdrag och vilka egenskaper som bibliotek och läsning tillskrivs i förhållande till barn och barndom där. Jag finner det intressant att undersöka vilka verkningar och effekter dessa göranden av *barndomens bibliotek* i media kan få, och hur de stämmer överens med det identitetsbyggande som idag sker inifrån barnbibliotekets verksamhet. Forskning och diskussion om bibliotekets roll och uppdrag i barns barndomar idag är i högsta grad nödvändig för barnbibliotekets utveckling.

Syfte

Syftet med denna uppsats är att närmare undersöka de diskursiva figurer som jag väljer att kalla för *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser*, för att utveckla en djupare förståelse för hur de är uppbyggda och hur de verkar som språkliga göranden i medietexter av personer som genom sin yrkesposition har möjlighet att påverka och forma föreställningar om bibliotek och läsning i relation till barndom idag. I enlighet med det jag lyft fram i inledningen, som gäller medias inflytande på människors föreställningar om bibliotek, och barnbibliotekens behov av att utveckla en tydligare identitet och uppdrag idag, så ser jag det som väsentligt att undersöka hur görandet av bibliotek och läsning samverkar med görandet av barn och barndom i den mediala offentligheten samt att undersöka vilket samhälleligt uppdrag och identitet som biblioteket tillskrivs där – eftersom sådant görande kan få effekter och verkningar när det gäller barnbibliotekets relevans idag och dess utrymme för utveckling av sin verksamhet och identitet.

Frågeställningar

Följande frågeställningar utgör grund för min undersökning av de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* i medietexter:

- Vilka performativa och retoriska göranden av bibliotek, läsning och barndom är de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* uppbyggda av och vilken verkan kan dessa göranden ha på barnbibliotekets identitet och dess utveckling idag?
- Hur samverkar görandet av bibliotek och läsning med görandet av barn och barndom i de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser*?

- Vilka egenskaper och vilken samhällelig relevans tillskrivs bibliotek och läsning i barndomen i de diskursiva figurerna?
- Hur relaterar de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser* till sådan aktuell barndomsforskning och barnsyn som har betydelse för den sociala praktiken inom barnverksamheten på dagens bibliotek?

Avgränsningar

I denna uppsats väljer jag att undersöka de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser* i medietexter som är publicerade i dagspress och på större mediekanaalers webbplatser. Undersökningens fokus avgränsas alltså till att gälla texter, och innefattar därmed inte annan ljud- och bildmedia. Tidsmässigt har jag valt att avgränsa min undersökning till texter som är publicerade under den senaste tioårsperioden, från år 2006 och fram till idag. Avgränsningen görs för att begränsa undersökningens omfattning i mån av den tidsram som är uppsatt för denna uppsats, samt för att koncentrera undersökningen till texter som är publicerade under senare år, och därmed har betydelse för görandet av bibliotek och barndom i en samtida kontext. Undersökningen koncentreras vidare till görandet av de diskursiva figurerna i texter som är publicerade i svenska mediekanaaler, för att också kunna relateras till de effekter som görandet i de diskursiva figurerna kan få i relation till den sociala praktik där barnbibliotekets identitet specifikt görs i en svensk kontext, och utgår därför inte från görandet av de diskursiva figurerna i en internationell mediekontext. Forskning om barnbibliotek rör sig inom ett tvärvetenskapligt område, och aspekter som är av relevans för ämnet i denna uppsats har tidigare behandlats inom andra närliggande discipliner. Jag väljer därför i kapitlet för tidigare forskning att komplettera den biblioteks- och informationsvetenskapliga forskningen om barnbiblioteksverksamhet med forskning från andra närliggande områden. Forskningen som lyfts in från närliggande discipliner avgränsas då till att gälla sådan barndomsforskning som lyfts fram i antologier med forskning som rör barnbiblioteksverksamhet och som idag utgör inspiration för utformning av barnverksamheten på bibliotek, samt sådan forskning som tidigare specifikt behandlat vuxnas barnperspektiv och vuxnas konstruktion av barndom, samt vuxnas görande av barndom i relation till läsning. Jag lyfter alltså inte in sådan forskning som behandlar barndom med fokus på barns utveckling och lärande i form av läsinläring eller liknande, eftersom det ligger utanför forskningsområdet för denna uppsats.

Disposition

I detta inledande kapitel har jag introducerat de diskursiva figurer som jag i denna uppsats väljer att kalla för *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser*, och visat på varför de utgör ett relevant ämne att vidare undersöka och utveckla förståelse för i denna uppsats. Härnäst följer en genomgång av sådan tidigare forskning som utgör förutsättning för att kunna sätta min undersökning i relation till aktuell barndomsforskning och barnsyn med dess koppling till dagens verksamhet på barnbibliotek. Jag visar också på hur tidigare forskning har beskrivit och undersökt läsningen och bibliotekets roll i förhållande till vuxnas perspektiv på barn och

barndom, samt hur förhållningssätt till bibliotek, barnperspektiv och läsning tidigare har behandlats med ett diskursanalytiskt angreppssätt. Efter genomgången av tidigare forskning presenteras det teoretiska ramverk som utgör grund för denna uppsats, där jag beskriver Norman Faircloughs perspektiv på texter i media och språk som social handling. Jag presenterar även på vilket sätt det teoretiska ramverket utökas med performativitetsteori för att i samverkan med Faircloughs syn på språk som social handling kunna betona görandet av bibliotek, läsning och barndom i medietexter, samt teoretiska perspektiv på hur barndom kan ses som ett görande från vuxnas sida. I kapitlet för metodologi följer en närmare beskrivning av hur jag metodmässigt går till väga när jag använder mig av Faircloughs tredimensionella modell i analysen av de diskursiva figurerna i min undersökning. I resultat och analysdelen inleder jag sedan i enlighet med Faircloughs modell den första tolkningsnivån av texten och den diskursiva praktiken gemensamt, där jag presenterar och analyserar görandet av bibliotek och läsning i förhållande till barndom i de diskursiva figurerna i medietexterna som utgör mitt material. På den andra tolkningsnivån lyfter jag sedan upp det performativa och retoriska görandet som jag visat på, för att också sätta det i relation till den sociala praktik där barnbiblioteket verkar och där dess identitet görs. Avslutningsvis förs en sammanfattande diskussion som återknyter till syfte och frågeställningar, samt ger förslag på vidare forskning gällande ämnet för denna uppsats. Med uppsatsen följer även en bilaga där jag fördjupar presentationerna av författarna till de medietexter som utgör mitt material. Presentationerna i bilagan görs därför att jag menar att de är av intresse som en bakgrund till analysen av de diskursiva figurerna, då den yrkesstatus och maktposition i kultursfären som dessa textförfattare innehar kan ses som en del av vikten och inflytandet i görandena av bibliotek och läsning.

Tidigare forskning

I detta kapitel presenterar jag hur tidigare forskning behandlat perspektiv på barn och barndom i relation till biblioteksverksamhet och till barns läsning. Jag lyfter då fram sådan aktuell barndomsforskning som idag utgör inspiration för barnbiblioteksverksamhet; vilket har betydelse för kopplingen mellan min undersökning av de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* till den sociala praktik där barnbiblioteket verkar idag och där dess identitet görs. Jag lyfter också fram hur vuxnas barnperspektiv och konstruktion av barndom i relation till barns läsning tidigare har utforskats, och visar på hur tidigare forskning specifikt undersökt bibliotekets roll i barns läsning. Avslutningsvis presenterar jag i detta kapitel också exempel på forskning som tidigare undersökt folkbibliotek, barndom och läsning från ett diskursanalytiskt angreppssätt.

Biblioteks- och informationsvetenskap är ett tvärvetenskapligt ämne och forskning som rör biblioteksverksamhet för barn innefattar därför också forskning från andra närliggande områden (Sandin 2011, s. 24; Rydsjö 2010, s. 15). I denna uppsats väljer jag därmed också att lyfta in forskning från andra närliggande discipliner, som litteraturvetenskap, för att kunna ge en god bakgrund till hur ämnesområdet för denna uppsats tidigare utforskats och för att tidigare forskning som specifikt behandlar barnbiblioteksverksamhet i Sverige inte är så omfattande. När Kerstin Rydsjö och AnnaCarin Elf år 2006 fick i uppdrag att sammanställa en forskningsöversikt över studier av barnbibliotek fann de att bristen på forskning och avhandlingar om barnbibliotek inte gjorde ett sådant uppdrag möjligt (Rydsjö & Elf 2007, s. 11-17). Följden blev istället en sammanställning av kunskap från magisteruppsatser i biblioteks- och informationsvetenskap och andra undersökningar som resulterade i *Studier av barn- och ungdomsbibliotek: en kunskapsöversikt* (2007). Senare följde även två antologier som svarade upp mot Rydsjö och Elfs efterlysning om mer forskning, nämligen *Barnet, platsen, tiden: teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld* (2010) och *Barnbibliotek och lässtimulans: Delaktighet, förhållningssätt, samarbete* (2011). Mycket av den forskning som jag presenterar i detta kapitel är hämtad från dessa forskningssamlingar, eftersom de bidrar med för denna uppsats intressanta perspektiv på hur barndom tidigare utforskats i relation till bibliotek och barns läsning, och för att de ger en god översikt av den sociala praktiken på dagens barnbibliotek. En del av den forskning som jag presenterar här, som är hämtad från *Barnet, platsen, tiden: teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld* (2010) är då författad av personer som verkar inom närliggande discipliner som etnologi och barndomsforskning.

Barndomsforskning och barnperspektiv

En viktig del av ansatsen i min studie är hur görandet av bibliotek och läsning sätts i relation till görandet av barn och barndom. Jag beskriver här några relevanta linjer i aktuell barndomsforskning som utgör viktig bakgrund för att kunna placera in min undersökning av *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser* i sin kontext. Åse Hedemark tar upp hur barndomsforskningen under de senaste årtiondena har genomgått ett ”paradigmskifte” när det gäller synen på barn (Hedemark 2011, s. 8). Inom dagens barndomsforskning ser man barn som ”beings”, vilket innebär att de är intressanta att studera som samhällsaktörer i sitt här och nu. Tidigare har en dominans av utvecklingspsykologi föranlett att man studerat barn som ofullständiga ”becomings”, intressanta utifrån det faktum att de är på väg mot ett vuxenblivande (Halldén 2003, s. 15; Hedemark 2011, s. 8). Idag ges barn och barndom istället betydelse i sig själv. Dagens barndomsforskning lägger stor vikt vid synen på barn som aktörer som både påverkar sin omgivning och är medskapare i sina egna liv, med vilket följer att barnens egna perspektiv blir viktiga att ta i beaktande (Sandin 2011, s. 194; Rydsjö 2010, s. 16). Samtidigt tar barndomsforskningen också hänsyn till att barnen påverkas i stor utsträckning av sin omgivning. Den plats och den tid barnet lever i, eller sådana faktorer som vilket kön, klass och etnicitet barnet tillhör har betydelse. I dagens barndomsforskning talar man därför om barndomar i plural (Hedemark 2011, s. 8). Man betonar de praktiker som styr hur barndomen utformas och att barndomar därmed kan se ut på skilda sätt under olika villkor (Halldén 2003, s. 16). I modern barndomsforskning drar man också en skiljelinje mellan barnperspektiv och barns perspektiv, där det förra handlar om vuxnas sätt att försöka förstå och leva sig in i barnets uppfattningar och perspektiv, och det senare om barnets eget perspektiv, kulturskapande och berättelse (Johansson 2010, s. 24).

Barnbiblioteket i centrum för nya barndomar och barnperspektiv

Det skifte som skett i synen på barn och barns barndomar under de senaste årtiondenas barndomsforskning präglar i hög grad även barnbibliotekets verksamhet. Barn och barndom är en central fråga, och barns språkutveckling och läsning utgör en särskild prioritering för folkbiblioteket (SFS 2013:801). Inom ramen för biblioteksverksamhet definieras barn i enlighet med FN:s barnkonvention ofta som personer under 18 år, även om verksamheten på biblioteket delar in barn i de olika åldersgrupper som man riktar sig till (Rydsjö 2010, s. 16). FN:s konvention om barns rättigheter utgör en del av barnbibliotekets konkreta mål och styrning och Kerstin Rydsjö betonar hur detta har gjort barns delaktighet, åsikter och livsvärldar till en viktig del av barnbibliotekets arbete under 2000-talet (Rydsjö 2010, s. 14). Amira Sofie Sandin visar vidare på hur barns delaktighet i verksamheter som riktar sig till dem har sin grund både i barnkonventionen, IFLA:s manifest och i Kulturrådets prioriteringar för projektmedel (Sandin 2011, s. 85-86). I forskningsantologin *Barnet, platsen, tiden: teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld* (2010) pekar redaktör Kerstin Rydsjö på hur barndomar i vår tid har förändrats av den utveckling som skett när det gäller ny teknik, media och globalisering, något som i sin tur kräver ny kunskap ”så att barnbiblioteket kan bli fortsatt intressant och angeläget för barn” (Rydsjö 2010, s. 12). Barbro Johansson lyfter fram hur barndomsforskare och barnbibliotekarier idag ”verkar för en syn på barn som utmanar traditionella förståelser av vad ett barn är och vad barndomen är till för” (Johansson 2010, s. 23).

Johansson menar att det hos dessa yrkeskategorier finns en vilja att lyssna på barnen och utgå från hur de själva beskriver sina tankar och önskemål, för att man anser att barn har värdefulla erfarenheter som den vuxne inte har (ibid. s. 30). Beth Juncker visar på hur barnbiblioteket har genomgått en förändring från det att boken tidigare har innehaft den centrala ställningen i verksamheten. Bokläsning i barndomen ansågs tidigare utgöra grunden för att fortsatt bli en god, läsande medborgare och bibliotekets verksamhet utgick från synen på barn som "becomings", vilka var i behov av stöd och bildning (Juncker 2010 s. 241, 245). Idag, menar Juncker, har barnbiblioteket "förlorat sin auktoritet". De föreställningar som fanns om barn och barndom under 1900-talet, och som biblioteket har förståtts utifrån, utmanas av nya medier, ny teknik och fokus på upplevelse (ibid. s. 241, 244). Den största utmaningen nu menar Juncker består i "huruvida det är möjligt att berätta en annan och kanske mer tidsenlig historia om dessa 'barn' och deras 'barndom'" (ibid. s. 250). Forskning som rör barnbiblioteket och dess utmaningar idag efterlyser också ofta särskilt en tydligare identitet. Barnbiblioteket behöver ett tydligt utformat syfte i relation till andra institutioner, och barnbibliotekarien behöver en tydligare yrkesidentitet. Flera författare för fram att det idag råder en otydlighet och osäkerhet kring barnbibliotekets uppdrag och roll (Rydsjö, Hultgren & Limberg 2010, s. 273, 283; Sandin 2011, s. 238-239; Rydsjö & Elf 2007, s. 180-181). Rydsjö, Hultgren och Limberg efterlyser därmed ytterligare forskning om "vad som kännetecknar barnbibliotekets uppdrag som samhällsinstitution och barnbibliotekets identitet liksom barnbibliotekarieryrket som profession" (Rydsjö, Hultgren & Limberg 2010, s. 284). Här får min undersökning av *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser* relevans för insikt i vilka bilder av barnbibliotekets samhälleliga uppdrag och identitet som är rådande i den mediala offentligheten och vilka effekter och förväntningar på bibliotekets identitetsskapande och uppdrag som detta kan tänkas få.

Läsningens relation till barndom och barnperspektiv

Av relevans för min undersökning av görandet av *barndomens läsupplevelser* i medietexter är även hur tidigare forskning behandlat relationen barndom och läsning. I *Barnlitteraturens värden och värderingar* (2012) som samlar forskningsperspektiv på barnlitteraturens värden från olika författare, betonar Paul Tenngart särskilt barnböckernas betydelse. Tenngart menar att just barnlitteraturen kan tänkas ha särskilt stor potential att påverka och lämna avtryck hos individer, eftersom den riktar sig till barn vars tänkande är mera öppet för påverkan än vuxnas (Tenngart 2012, s. 25). Vidare tar Tenngart utgångspunkt i Perry Nodelmans forskning i *The hidden adult: defining children's literature* (2008) då han diskuterar barnlitteraturens relation till barndom. Tenngart menar att de vuxna författarna till barnlitteraturen skapar en "imaginary childhood" som ofta präglas av en nostalgisk och utopisk bild av barndomen, vilket i förlängningen kan få konsekvenser för de barn som inte känner igen sig i idyllen och framställningen av hur världen ska uppfattas när man är barn (ibid. s. 33-34). Han menar också att de värderingar som sprids med barnböckerna och de föreställningar om barndom som skapas där i sin tur skapar ideologiska och politiska synsätt som påverkar vårt samhälle (ibid. s. 38). Karín Lesnik-Oberstein undersöker i *Children's literature* (1993) det förhållande som vuxna barnlitteraturkritiker intar i förhållande till barn och barndom. Lesnik-Oberstein visar på hur barnlitteraturkritik speglar samhället och den tid och plats där den verkar, med

de föreställningar om barn och barndom som är rådande (Lesnik-Oberstein 1993). Lesnik-Oberstein jämför även konstruktionen av mening och diskurs runt ”barn” och ”barndom”, med feministiska studier av konstruktion och meningsskapande kring begreppen ”kvinna” och ”femininitet” (ibid.). ”The concepts of ’adult’ and ’child’ interact in an immensely complicated process of adult selfdefinition”, menar Lesnik-Oberstein. ”The dominant role of the adult in this relationship is maintained and repeated throughout culture and society” (ibid.). Vidare visar Lesnik-Oberstein på hur barndom i så hög grad är präglad av det hierarkiska förhållandet vuxen – barn som är rådande i samhället, att detta gör det svårt att urskilja barn som individer; barn definieras i förhållande till vuxna (ibid.). I *The pleasures of children’s literature* (2003) betonar Perry Nodelman och Mavis Reimer att idéer om barn och barndom är en del av samhällets ideologi, och att många föreställningar om barn är så vanliga att de ses som självklara. Vuxnas föreställningar om barndom formas utifrån samhällelig ideologi, vilket får betydelse för interaktion och förhållningssätt till barn (Nodelman & Reimer 2003, s. 82, 85, 128). Nodelman och Reimer betonar särskilt vikten av att människor som ska hjälpa barn i kontakt med litteratur behöver utveckla en medvetenhet om en rad förgivettaganden gällande hur vuxna anser att barn är, och hur barn interagerar med litteratur (ibid. s. 85, 86). Liksom Lesnik-Oberstein beskriver de hur barn i första hand ofta definieras som lika för att de är barn, och att man därmed missar individens betydelse och andra faktorer som påverkar som exempelvis klass, kön och nationalitet (ibid. s. 87). De betonar faran i konstruktionen av barn och barndom som ”det andra” i förhållande till vuxna (ibid. s. 97). Nodelman och Reimer lyfter även fram hur marknaden för barnböcker är under inflytande av ett fåtal röster med mycket makt. De visar på hur vuxna som inte läser så mycket själva kan komma att basera sina val på dessa rösters åsikter (ibid. s. 121). De betonar också att den litteratur som barn har tillgång till är beroende av sådana vuxna, utöver föräldrar och lärare (ibid. s. 109). Samtidigt visar Mats Dolatkah också på hur barns läsning som kulturell praktik uppstår i spänningen mellan vuxenvärldens makt över produktion och distribution och med de egna intressen som barnen tar med sig in i sin tolkning (Dolatkah 2010, s. 118). När det gäller meningsskapande problematiserar Dolatkah det faktum att barnbibliotekariers och vuxna recensenters tolkningar och värderingar, eller det som vuxna författare vill förmedla med litteratur, kanske inte alls är överensstämmande med den mening som barnen självständigt kommer att uppfatta och ta med sig vid sin läsning (ibid. s. 124-125).

Bibliotekets roll i barns läsning

I min studie av de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* undersöker jag också hur dessa diskursiva figurer är kopplade till varandra, och hur de verkar tillsammans i medietexter. På grund av kopplingen mellan de diskursiva figurerna, och för att senare också kunna relatera det diskursiva görandet av bibliotek och läsning till den sociala praktik där barnbiblioteket verkar, lyfter jag här även fram aspekter på hur bibliotekets roll i barns läsning tidigare har behandlats och kopplats samman i forskning. I *Läsarnas marknad, marknadens läsare* (2012) tar Lars Höglund upp hur biblioteken är särskilt viktiga för unga människors läsning. Till skillnad från övriga befolkningen, där köp av böcker står för större del än lån på bibliotek, så är det tvärtom för barnen (Höglund 2012 s. 81). I rapporten *Barn berättar: En studie av 10-åringars syn på läsning och bibliotek* (2011) av Svensk Biblioteksförnings verksamhetsgrupp för barns och ungas läsning,

som är författad av Åse Hedemark, tas utgångspunkt i svenska barns nedåtgående läsförmåga. I rapporten intervjuas tioåringar för att låta dem själva ge sin syn på vilken roll biblioteket kan spela för deras läsning. Hedemark visar liksom Höglund (2012) på hur biblioteket har en viktig roll att spela, på så sätt att bibliotek är den institution där de flesta barn får tag på det de läser (Hedemark 2011, s. 48). Hedemark visar också på hur barnen i intervjuerna i hög grad förknippar biblioteket med böcker, något som också överensstämmer med de bilder av folkbibliotek i media som Hedemark undersöker i sin avhandling om *Det föreställda folkbiblioteket* (2009). Samtidigt visar intervjumaterialet att barnen använder biblioteket på många fler sätt än att läsa böcker; för att umgås eller se på teater eller spela dataspel (Hedemark 2011, s. 40). Hedemark betonar avslutningsvis särskilt att en viktig lärdom från undersökningen är att det inte finns ett intresse hos alla barn att läsa just böcker, och att biblioteken därför särskilt bör lägga vikt vid att lyssna till barnens perspektiv, och att utveckla verksamheten efter de olika förhållningssätt till läsning som finns hos barnen (ibid. s. 51). Amira Sofie Sandin drar liknande slutsatser i *Barnbibliotek och lässtimulans: Delaktighet, förhållningssätt, samarbete* (2011) där hon menar att de förändringar som ägt rum i samhället med nya medier, också innebär ett behov av att tänka nytt kring barns läsning och inte enbart fokusera på den tryckta boken. Detta kan nämligen få konsekvensen att barn som har negativa erfarenheter av sådan läsning inte får sina behov mötta av barnbiblioteket, och att barnbiblioteket inte utvecklas till att innefatta en större bredd i sin verksamhet (Sandin 2011, s. 244, 247).

Relationen vuxen – barn i förhållande till biblioteksverksamhet

En viktig del av utgångspunkten i min undersökning av görandet av *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* är på vilka sätt vuxnas perspektiv på barn och barndom samverkar med görandet av bibliotek och läsning. Amira Sofie Sandin analyserar och tematiserar i boken *Barnbibliotek och lässtimulans: Delaktighet, förhållningssätt, samarbete* (2011), projektrapporter från 93 lässtimulerande projekt i Sverige under tidsperioden 2001-2010 genom att sätta dem i relation till tidigare forskning och teoretiska perspektiv. Gällande relationen vuxen – barn i förhållande till barns läsning, visar Sandin på hur vuxnas förhållningssätt påverkar utformningen av projekten. På samma gång tas dock de vuxnas förhållningssätt till läsning sällan upp för diskussion i projektrapporterna, vilket innebär att de bygger på sådant som tas för givet (Sandin 2011, s. 172). Sandin menar att det för utvecklingen av det läsfrämjande arbetet är av vikt att synliggöra sådana bakomliggande strukturer (ibid. s. 173). Sandin belyser också hur den politiska styrningen i Sverige särskilt uppmuntrar boken som medium, samtidigt som barnen också har en önskan om flera aktiviteter utöver bokläsning på biblioteket (ibid.). Sandin betonar därför bland annat att det är av vikt att ”bokens särställning i relation till digitala medier” samt ”[v]uxnas förhållningssätt till läsning i tryckta och digitala medier” bör problematiseras (ibid. s. 175). Gunilla Halldén visar i sin forskning på hur barn gör förskolan till ”sin”, och kopplar även detta till barnbiblioteket som hon menar på samma sätt som förskolan också är en institution som barnen kan ”göra till sin” (Halldén 2010, s. 195). Halldén visar på hur bilder av ”den goda barndomen” och föreställningar om barnets bästa inverkar på förskolans verksamhet (ibid. s. 196). Men samtidigt som förskolan skapats av vuxna är det viktigt att också se den som ”en plats som görs av barn”, menar Halldén. Platsbegreppet får betydelse för konstruktionen av barndomen, och genom samtal med barn kan man undersöka erfarenheter av platsen och dess

betydelse för identitet och självbild (ibid. s. 202) ”För att förstå barns villkor behöver vi alltså ta hänsyn både till de sociala praktiker som barn är involverade i och det sammanhang där barnen lever och där vuxna med sina bilder av den goda barndomen inverkar på barnens liv”, menar Halldén avslutningsvis (ibid. s. 208). Detta perspektiv på sociala praktiker som inverkar på barns liv har relevans även för görandet av *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser* i min undersökning; vilka tankar som finns om den goda barndomen och hur de kan påverka barnens sammanhang i barnbiblioteket.

Diskursanalytiska studier av folkbibliotek, läsning och barndom

En viktig utgångspunkt för min undersökning av görandet av *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser* i medietexter utgörs som tidigare lyfts fram i inledningen på denna uppsats av Åse Hedemarks avhandling om *Det föreställda folkbiblioteket* (2009). Avhandlingen undersöker biblioteksdebatter i svenska medier under åren 1970-2006 och utgår från ett diskursanalytiskt angreppssätt, samt från teorier som ser språk som representation. Särskilt betonas i Hedemarks avhandling medias betydelse i samhället, och dess långsiktiga inflytande på människors åsikter vilket utgör en utgångspunkt i denna uppsats. På grund av medias inflytande finns det skäl att anta att människors föreställningar om biblioteket blir påverkade av diskurser i media, menar Hedemark (2009, s. 163). Vidare visar Hedemark på hur diskurser om biblioteket i media främst utgörs av en boklig diskurs, och att detta delvis kan bero på att författare är de aktörer som tar mest plats i debatterna. Representanter från biblioteken saknas däremot i hög grad (ibid. s. 163, 165). Detta kan i sin tur vara orsaken till att bilden av biblioteket i media är ganska ensidig och att en del aspekter inte nämns alls (ibid. s. 160). Sådant inflytande av olika aktörer i media ser Hedemark som makt, och pekar också på hur en verksamhets handlingsutrymme kan begränsas av diskurser med starkt inflytande (ibid. s. 158). Dominansen av vissa förhållningssätt till biblioteket, och det faktum att biblioteket i första hand kopplas till tryckta böcker, kan få inflytande på människors förhållningssätt till- och förväntningar på biblioteket (ibid. s. 16, 163-164). Det får konsekvenser också utifrån den aspekt att folkbiblioteket är beroende av samhällspolitiskt stöd, och att allmänhetens föreställningar om biblioteket därmed har betydelse för dess relevans och för politiska beslut som fattas om bibliotek (ibid. s. 10, 11, 16).

När det gäller studier utanför det biblioteks- och informationsvetenskapliga området som ligger nära ämnet för min undersökning, vilket då rör vuxnas görande av barndom i texter, har Marianne Gullestad som är antropolog tidigare forskat om den centrala roll som hon menar att vuxnas minnen och skildringar av sin barndom intar i vårt moderna samhälle. Gullestad behandlar relationen mellan barndomsskildringar i text och dess sociala kontext, och visar bland annat på hur vuxnas barndomsskildringar utgör en del av konstruerandet av moderna jag (Gullestad 2004).

Exempel på uppsatser på magister- och mastersnivå inom biblioteks- och informationsvetenskap som tidigare behandlat diskurser om folkbibliotek, läsning och barn är uppsatsen *Sagostundens tidlösa rum? En litteraturanlys av metodhandboken Magiska Fingrar: sagostunder för dagens barn* (Fridlund 2015). Uppsatsen visar på hur begrepp som nostalgi och pedagogik hänger ihop i metodboken som undersöks, och hur sagostunden utgår från en föreställning om en tidlös barndom som saknar

aspekter på dagens barn och media (ibid.). I uppsatsen *Barnboken i Biblioteksbladet. En diskursanalys av texter skrivna mellan 1945-2009* (Bolander 2011) används Norman Faircloughs kritiska diskursanalys som metodologisk bakgrund i identifiering av olika diskurser som rör barns litteratur, och i *Rödluvan och vargen: En kvalitativ textanalys av debatter och adaptationer i barnlitteraturen* (Fallenius 2015) dras bland annat slutsatsen att synen på barn som "becomings" fortfarande är dominerande och nära relaterad till en utbildningsdiskurs som inte intresserar sig för barnens egna åsikter om böcker och läsning. Diskursanalyser av biblioteksframställningar i media har vidare genomförts i ett antal magister- och masteruppsatser; exempelvis undersökningar av representationer av bibliotekarier i media (Palmqvist 2010; Arfwidsson 2013), undersökningar av diskurser som rör läsning i media (Enelund Posnic & Ågård 2012; Flood 2012), samt undersökningar av biblioteksdebatter i media (Ekman & Carlgren 2010; Månsson & Svensson 2010; Rennermark 2011; Simonsson 2012).

Teoretiskt ramverk

I detta kapitel presenteras Norman Faircloughs kritiska diskursanalys, (*Critical Discourse Analysis (CDA)*) som utgör den övergripande analytiska och metodologiska utgångspunkten för denna uppsats. Jag beskriver Faircloughs perspektiv på diskurser i relation till texter i media eftersom det är inom denna ram som ämnet för uppsatsen befinner sig. En utförligare redogörelse av mitt bruk för Faircloughs tredimensionella analysmodell följer senare i kapitlet för metodologi. Fairclough betonar särskilt att analysen i CDA är ämnesövergripande, och befinner sig i dialog med olika discipliner, teorier och ramverk (Fairclough 2010, s. 4-5). I linje med detta väljer jag att även kombinera Faircloughs kritiska diskursanalys med performativitetsteori, för att särskilt kunna undersöka och lyfta fram det diskursiva görandet av *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser*. Jag utökar även det teoretiska ramverket för denna uppsats med aktuella perspektiv från barndomsforskning på vuxnas görande av barn och barndom. Den röda tråden i det teoretiska ramverk som presenteras i detta kapitel utgörs alltså av betoningen på språket i medietexterna som en social handling, och görandet av bibliotek och läsning i samverkan med görandet av barndom. Fokus på detta görande handlar i förlängningen om texternas verkan och effekter och deras relation till den sociala praktik inom vilken barnbiblioteket verkar.

Kritisk diskursanalys av medietexter

Texter produceras i oändlig mängd i praktiskt taget varje samhälle globen runt. De är resultatet av att en eller flera personer velat förmedla något till andra. Då de läses och refereras får de konsekvenser för vad människor tänker och vad de gör. De är oerhört viktiga i moderna samhällen.

(Bergström och Boréus 2012, s. 17)

Att texter har en central roll i vårt moderna samhälle och att de därmed är av särskild vikt att studera inom humaniora och samhällsvetenskap betonas av åtskillig litteratur som berör studiet av text. Texter är av intresse att undersöka ur aspekten att de får konsekvenser för föreställningar och sätt att tänka om olika företeelser, och för relationer mellan människor. Texter kan både reproducera och utmana olika maktförhållanden (Bergström & Boréus 2012, s. 17, 20).

Genom att analysera texter studerar vi alltså en viktig aspekt av det som bygger upp *människors föreställningar om samhället*, som påverkar *relationer mellan grupper* och som bidrar till att skapa och upprätthålla vissa *identiteter*.

(Boréus 2011, s. 132)

Dessa ingångar till textstudier är av grundläggande betydelse även i Norman Faircloughs kritiska diskursanalys. Det är med Faircloughs syn på diskurser och deras relation till media, makt och identitetsskapande som jag tar mig an analysen av de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser*. Fairclough ser språk som en form av social praktik och texter som är publicerade i media blir därmed en social handling; ett sätt att agera i förhållande till världen och till människor som i sin tur kan bli besvarat med andra sociala handlingar (Fairclough 1992, s. 63; 1995, s. 204). Diskurser kan ofta identifieras med olika positioner och perspektiv hos särskilda grupper (Fairclough & Fairclough 2012, s. 82). ”A discourse is the language used in representing a given social practice from a particular point of view”, menar Fairclough (1995, s. 56). Vidare utgörs diskurser enligt Fairclough av meningsskapande: ”Discourse is a practice not just of representing the world, but of signifying the world, constituting and constructing the world in meaning” (Fairclough 1992, s. 64). Diskurser bidrar till att grundlägga olika sociala identiteter och subjektpositioner och det är dessa sociala effekter som är intressanta i diskursanalys (ibid. s. 3, 64). Fairclough menar att alla texter utgör bidrag till att grundlägga samhällsliga faktorer som rör sociala identiteter, sociala relationer och system för kunskap och trosåskådningar (Fairclough 1995, s. 55). På så sätt kan alla texter undersökas utifrån Faircloughs begrepp representationer, relationer och identiteter¹. Syftet med en sådan undersökning blir att sammanföra den språkliga analysen med sådana sociala strukturer som rör kunskap, makt och ideologi (ibid. s. 17).

I CDA betonas att samtidigt som texter och diskurser bidrar till att forma samhälle och kultur när det gäller aspekter som sociala identiteter, relationer och kunskapsåskådningar, så är diskurser i sin tur också formade av sociala praktiker och strukturer (Fairclough 1992, s. 65; 1995, s. 34). Texter kan både reproducera synen på sociala identiteter, relationer och olika trosåskådningar, men de kan också bidra till att omvandla och utmana dem (Fairclough 1995, s. 55). Fairclough menar att det sätt som samhällen språkligt kategoriserar olika identiteter på är en stor del av hur de fungerar och hur makt utövas (Fairclough 1992, s. 168). Den betydande roll som media och mediediskurser har för det sociala livet, och den unika position som media besitter när det gäller inflytande och makt i samhället betonas särskilt av Fairclough (1995, s. 201, 126). Texter har både sociala, politiska och moraliska konsekvenser och effekter (Fairclough 2003, s. 14).

Understanding how relations are constructed in the media between audiences and those who dominate the economy, politics and culture, is an important part of general understandings of relations of power and domination in contemporary societies.

(Fairclough 1995, s. 126)

Ideologi och *hegemoni* är två teoretiska begrepp som hos Fairclough får en central betydelse i förhållande till det inflytande som media och medietexter har (Fairclough 1992, s. 9). Dessa begrepp bidrar i min undersökning med väsentliga grundperspektiv på hur yrkeskategorier med en stark position inom kultursfären i den mediala offentligheten skapar, sprider och debatterar föreställningar om bibliotek och läsning i

---

¹ Min översättning av Norman Faircloughs begrepp representations, relations och identities

barndomen. Fairclough ser ideologier som sätt att konstruera och skapa mening åt verkligheten. Sådan meningsproduktion är inbäddad i diskurser, och bidrar till att reproducera eller omvandla olika dominerande maktrelationer (Fairclough 1992, s. 87). Ideologi kan vidare även definieras som en uppsättning föreställningar vilka kan sammankopplas med en viss grupp människor eller en särskild klass (Fiske 1997, s. 218). Antonio Gramscis begrepp hegemoni kan i sin tur kort definieras som ”ideologi som en kamp” (ibid. s. 232). Hegemonisk kamp äger till stor del rum inom diskurs, menar Fairclough (2010, s. 130). Det är i diskurser som inbäddade ideologier kan produceras eller reproduceras, utmanas och omvandlas. En del diskurser blir allmänt accepterade och sedda som sunt förnuft, och utgör därmed en slags kulturell hegemoni (Fairclough 1992, s. 10). Fairclough menar att hegemonibegreppet är användbart för att det kan belysa hur maktrelationerna ser ut inom den större sociala praktik som diskursen är en del av; huruvida det sker en reproduktion eller ett omstrukturerande och utmanande av existerande hegemonier. Det är också av intresse att undersöka diskursen i sig själv som hegemonisk kamp (ibid. s. 94). De flesta diskurser utgörs vidare av hegemonisk kamp inom specifika institutioner, menar Fairclough; där de styrande grupperna utövar makt genom att bygga allianser för att integrera underordnade grupper och vinna deras samtycke (ibid.).

Performativitet

För att ytterligare förstärka Faircloughs syn på språk och text som en social handling, och för att särskilt se görandet, performativiteten och verkningarna av framställningar av *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* väljer jag att också utöka mitt teoretiska ramverk med betoning på görande och performativitet från performativitetsteori.

Performativitetsperspektivet vänder forskarens uppmärksamhet mot kulturella handlingar. Frågan gäller det som en kulturell handling (ett språkligt yttrande, ett uppförande el.dyl.) *gör*. Den gäller inte i första hand handlingens *mening*, utan dess verkan, dess *performans*.

(Behschnitt 2007, s. 36)

Performativitetsbegreppet används som teoretiskt perspektiv inom discipliner som språkvetenskap och litteraturvetenskap, samt inom kulturvetenskaper som etnologi och teatervetenskap med något skilda inriktningar (Behschnitt 2007, s. 37). Begreppet performativitet introducerades inledningsvis med språkfilosofen J.L. Austins perspektiv på språkliga yttranden som performativa handlingar och talakter (Hall 2000, s. 184; Hermansson & Rudeke 2007, s. 20; Behschnitt 2007, s. 37). I likhet med perspektivet i Faircloughs kritiska diskursanalys, anger Austins perspektiv alltså att språkliga yttranden är ett sätt att agera (Hall 2000, s. 184). Judith Butler har senare vidareutvecklat Austins talaktsteori, och använder begreppet performativitet i sin genusteori genom betoning på könsidentiteter som ett diskursivt görande, och som en konstruktion som aktivt skapas genom sociala praktiker (Butler 2005, s. 93; Rosenberg 2005, s. 14, 15; Hermansson & Rudeke 2007, s. 20; Lenemark 2007, s. 53). Med inspiration från Butlers bruk för performativitetsbegreppet väljer jag i denna uppsats att se performativiteten i texterna på liknande sätt, för att lägga betoning på barndom i relation till bibliotek och läsning som ett diskursivt görande som skapas genom sociala praktiker; något som jag utvecklar vidare under nästa rubrik.

Barnperspektiv

Jag har nu beskrivit hur jag utgår från Norman Faircloughs kritiska diskursanalys (CDA) i kombination med performativitetsteori för att kunna undersöka de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser* som sociala praktiker och kulturella göranden i medietexter, och undersöka vilka verkningar det diskursiva görandet får på bibliotekets och läsningens identiteter i barndomen. En viktig utgångspunkt är hur görandet av bibliotek och läsning samverkar med görandet av barn och barndom i de diskursiva figurerna. Därför beskriver jag här även perspektiv från aktuell barndomsforskning som behandlar görandet av barndom, och som går i linje med både CDA och performativitetsteori. Görandet av barn och barndom får betydelse för hur jag i denna uppsats väljer att se på texter som förhåller sig till bibliotek och barndom ur vuxnas barnperspektiv.

Som tidigare redogjorts för i kapitlet för tidigare forskning i denna uppsats, drar man i modern barndomsforskning ofta en skiljelinje mellan barnperspektiv och barns perspektiv, där det förra handlar om vuxnas sätt att försöka förstå och leva sig in i barnets uppfattningar och perspektiv, och det senare om barnets eget perspektiv, kulturskapande och berättelse (Johansson 2010, s. 24). ”Det handlar alltså om att skilja ut vem som formulerar perspektivet eller alternativt skapar kulturen. Är det barnen eller någon som företräder barnen?”, menar Halldén (2003, s. 13).

En utgångspunkt i undersökningen av de diskursiva figurerna i denna uppsats är att det är vuxna personer med en central position i kulturfären som i medietexter gör bibliotek och läsning i relation till barn och barndom. Enligt Halldén bedrivs sådana studier av vuxnas barnperspektiv med utgångspunkt i att ”studera de strukturer som utgör betingelserna för barns liv”. Det kan handla om en undersökning av vilka handlingsutrymmen och positioner som barn ges i samhället, eller vilka perspektiv som finns på vad som är barns bästa (Halldén 2003, s. 14). I relation till begreppen hegemoni och ideologi, som jag tidigare lyft fram i förhållande till Faircloughs perspektiv på diskurser i media, visar Sandin på hur vuxnas bilder av barn och barndom är sociala och kulturella konstruktioner som kan kopplas till aspekter av makt (Sandin 2011, s. 193). Ett begrepp från barndomsforskningen som här får betydelse för hur jag ser på de diskursiva figurerna i min undersökning är begreppet *generation*. Halldén beskriver hur detta begrepp har fått samma betydelse inom barndomsforskning som begreppet genus har i samband med kvinnoforskning. Samtidigt beskriver Halldén även hur begreppet har kritiserats för att förneka kroppsliga och biologiska aspekter på barndom (Halldén 2003, s. 15). Jag menar dock att begreppet får en viktig belysande funktion i min studie, eftersom det sätter barndom i relation till praktik och görande, och till samhällelig struktur och kulturell förståelse av barndom.

En fördel med generationsbegreppet är att det understryker hur begreppet barn är relationellt. Barn måste förstås utifrån den position de har i ett generationssystem. Barn kan inte definieras enbart via sin natur, alltså sin fysiska och psykiska mognadsgrad. Barn och barndom måste istället ges betydelse i ett socialt och kulturellt system.

(Halldén 2003, s. 16)

Generationsbegreppet blir ett sätt att undersöka hur barndom är en social konstruktion som ständigt skapas (Halldén 2003, s. 16). ”Att lyfta fram praktikernas betydelse

innebär ett metodologiskt ställningstagande”, menar Halldén (ibid.). I nästa kapitel beskriver jag närmare hur jag metodmässigt går till väga med hjälp av Faircloughs tredimensionella modell i min analys av den sociala praktiken och görandet av *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser*.

Metodologi

Den tredimensionella modell som utgör Faircloughs kritiska diskursanalys påverkar även hur jag metodmässigt utformar min undersökning av görandet av *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser*. De teoretiska perspektiv jag utgår från är på så sätt nära sammankopplade med det metodmässiga tillvägagångssättet. CDA används som en analytisk modell för att undersöka förhållandet mellan tre dimensioner som utgörs av *texten*, *den diskursiva praktiken* och *den sociala praktiken* (Fairclough 1995, s. 57). Fairclough menar att tolkningsprocesserna i modellen sker på två nivåer, och det är i enlighet med denna beskrivning som jag tar den tredimensionella modellen i bruk. På den första tolkningsnivån undersöks texterna som en del av diskurspraktiken. Detta görs genom att man undersöker spår av diskurser i produktionen av texten, samt textens relation till andra texter. På den andra nivån sker en tolkning av både text och diskursiv praktik i ljuset av den sociala praktik som de är inbäddade i (1992, s. 198, 231). Det övergripande syftet med att använda analysmodellen i CDA är att kunna undersöka relationen mellan diskurs och sociala strukturer (Bergström & Boréus 2012, s. 376). I fallet för denna uppsats blir intentionen att kunna länka samman analysen av de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* i medietexter med den sociala praktik där barnbiblioteket verkar och där dess identitet och uppdrag i relation till barndom och barnperspektiv idag förhandlas och görs. Jag kommer här att närmare beskriva de olika dimensionerna i modellen och hur de metodmässigt kommer till användning i min analys.

Texten

Inom ramen för analys av texten i Faircloughs tredimensionella modell ryms olika former av traditionella språkliga analyser, som exempelvis analys av grammatik eller ordval. Fairclough utgår från en bred förståelse för språklig analys, som även kan inkludera analys av textens mera övergripande struktur, i form av sådant som hur helheten är strukturerad i en tidningsartikel eller hur olika meningar är sammankopplade retoriskt (Fairclough 1992, s. 235; 1995, s. 57, 103). För att särskilt kunna komma åt görandet och performativiteten i texterna väljer jag i min analys att se retoriken i texten som performativitet och tar därmed hjälp av de klassiska begreppen *ethos*, *logos* och *pathos* som används i retorikstudier.

Begreppet *ethos* står i sin klassiska beteckning för hur avsändaren framställer sig själv (Boréus 2011, s. 137). *Ethos* är även ett begrepp som Fairclough använder i sitt analytiska ramverk för att undersöka hur olika framställningar tillsammans konstruerar "jag" och identiteter (Fairclough 1992, s. 235). Jag väljer därför i min analys att vidga det klassiska *ethos*-begreppet till att även innefatta Faircloughs

betydelse av ethos i form av konstruktionen av identiteter i allmänhet, utöver att bara syfta till textproducentens framställning av sitt eget jag.

Pathos undersöker jag utifrån sin traditionella betydelse som handlar om hur avsändaren försöker övertyga genom att vädja till mottagarens känslor (Boréus 2011, s. 137). I min analys av pathos som performativitet väljer jag att även lägga vikt vid de ordval som gjorts i form av olika nyckelord och metaforval. Jag fokuserar på vilka ord som används för att göra biblioteket och läsningen i relation till barndom. Fairclough betonar hur det på detta sätt är relevant att undersöka på vilka sätt olika meningar ges ord i olika texter, samt hur ord har kulturell betydelse, och vilka perspektiv som ligger bakom ordvalet (Fairclough 1992, s. 236-237). ”De som sysslar med kritisk lingvistik hävdar att grammatiken liksom ordvalet i texten avslöjar bestämda perspektiv på världen. Därmed kommer man med denna slags analys åt innebördsaspekten”, menar Bergström och Boréus (2012, s. 25).

Begreppet logos använder jag i min analys av görandet och performativiteten för att ”tolka vad som påstås och hur olika påståenden hänger samman i en argumentstruktur” (Boréus 2011, s. 137). Bergström och Boréus menar här att analys med komplement av ethos och pathos ger en bättre insikt i hur texten är tänkt av övertyga och få effekter hos mottagaren, än om man bara undersöker hur logos är uppbyggt i texten (Bergström & Boréus 2012, s. 136).

Vidare använder jag mig av de retoriska verktygen ethos, logos och pathos för att komma åt performativiteten och görandet av de tre processer som jag tidigare i kapitlet för teoretiskt ramverk beskrivit att Fairclough menar är ständigt pågående i alla texter; nämligen konstruerandet av representationer, identiteter och relationer (Fairclough 1995, s. 103). Jag undersöker hur identiteter och relationer görs i förhållande till biblioteket och läsningen i barndomen och hur olika situationer, relationer och människor blir representerade i texten. När det gäller representationer betonar Fairclough särskilt att texter i media inte speglar verkligheten, utan att de producerar vissa bilder av den beroende på de sociala positioner och intressen som finns hos textens producent. Det blir därför av intresse att lägga märke till de val som gjorts i framställningen; vad som framhålls och tematiseras, eller vad som lämnas utsagt i förhållande till det som faktiskt uttalas i texten samt vad som lyfts fram och placeras i första position (ibid. s. 103-105). Även begreppet subjektpositioner får betydelse när det gäller görandet av identiteter och relationer. Det handlar om att människor tilldelas olika positioner som ”barn”, ”förälder” eller ”bibliotekarie” vilka både möjliggör och begränsar deras handlingar (Bergström & Boréus 2012, s. 371).

Den diskursiva praktiken

Inom ramen för den diskursiva praktiken analyseras olika aspekter av processer som rör produktion, konsumtion och distribution av texter (Fairclough 1995, s. 58). Fairclough ser det som att den diskursiva praktiken befinner sig i en medlande position i den tredimensionella modellen; det är här som språket, texten och diskursen möter samhället och kulturen (ibid. s. 59-60). Min analys av texten och den diskursiva praktiken hänger nära samman. Fairclough betonar att gränsen mellan dessa båda dimensioner i modellen inte är en skarp sådan, eftersom text alltid har en koppling till produktionen och till tolkningen av den (Fairclough 1992, s. 73).

Inom ramen för den diskursiva praktiken fokuserar jag på det som Fairclough benämner som *intertextuell analys*. Det innebär att man undersöker hur olika diskurser används och kombineras, och hur man kan finna spår av denna produktion i texten (Fairclough 1995, s. 61, 75). Fairclough visar på hur texter har andra texter inbäddade i sig, och förhåller sig till andra texter i ett kedjeförhållande där de på olika sätt, uttalat eller outtalat, svarar mot andra tidigare texter i kedjan (Fairclough 1992, s. 84).

Begreppet hegemoni som jag tidigare presenterat som en del av det teoretiska perspektivet i denna uppsats, har en viktig relation till intertextualitet. I undersökningen av texten och dess relation till andra texter i det kedjeförhållande som den befinner sig inom, går det att urskilja processer som rör hegemonisk kamp (Fairclough 1992, s. 103). När det gäller den diskursiva praktiken undersöker jag därmed även hur de diskursiva figurerna i texterna i min analys står i förhållande till hegemoniska processer; om de utmanar föreställningar kring bibliotek och läsning i barndomen, eller tar dem för givna samt hur de står i förhållande till andra texter. Texter har även möjlighet att omvandla tidigare texter och omstrukturera konventioner, menar Fairclough (ibid. s. 10, 102).

Den sociala praktiken

Inom ramen för den sociala praktikens dimension i modellen handlar det om att undersöka relationen mellan diskurs och social praktik (Fairclough 1992, s. 231). Syftet här är enligt Fairclough att undersöka vilka vidare sociala processer som texten och diskursen är en del av, och vilka tänkbara effekter diskursen kan ha för sådant som sociala identiteter och relationer, samt kunskap och övertygelse (ibid. s. 237, 239). Det är på denna nivå i min analys som jag kopplar och diskuterar det diskursiva görandet av *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* och dess effekter i förhållande till den sociala praktik där barnbiblioteket verkar och där dess identitet och samhällsroll förhandlas och görs. Fairclough menar att det på denna nivå liksom i den intertextuella analysen blir relevant att sätta diskursen i relation till ideologi och hegemoni genom att koppla diskurserna till vilka sociala intressen och ideologiska krafter det är som styr och vilka maktrelationer som råder inom ramen för den praktik det gäller (ibid. s. 86, 239).

En ideologi får ingen innebörd om den inte relateras till bl.a. samhällsliga grupperingar och institutioner. Vilka säger sig ideologin representera? Vilka andra uppfattningar tar den strid mot? I texten finns en uppmaning att somliga ska handla på ett visst sätt och andra på ett annat. Sammantaget begripliggörs därigenom ideologins funktion.

(Bergström & Boréus 2012, s. 161)

Tillvägagångssätt

I denna uppsats väljer jag alltså att undersöka de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* i medietexter som är publicerade i dagspress och på större mediekanalers webbplatser. Jag har därmed valt att fokusera på en särskild typ av texter; en genre. Boréus beskriver hur sådant val av genre är viktigt att

fundera över när man väljer texter att studera, eftersom en viss genre bestämmer det sammanhang där texterna produceras och konsumeras, samt de bestämda konventioner som texterna följer (Boréus 2015, s. 158-159). Den typ av texter jag valt att undersöka är texter som är lätta att söka fram, och de utgör en bra utgångspunkt när det gäller att undersöka ett mer omfattande offentligt görande av bibliotek och läsning i relation till barndom. Texterna verkar i ett sammanhang där olika tankar och åsikter kan uttryckas, mötas och debatteras på ett sätt som riktar sig till allmänheten, och är av den anledningen en bra källa till att undersöka ett mer omfattande görande av *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser*. ”Eftersom diskurser är sociala praktiker – sammanhang där många människor interagerar språkligt – är privata texter, som dagböcker eller brev, mindre vanliga som material för diskursanalyser”, menar Boréus (ibid. s. 185).

I min sökning efter texter har jag använt mig av sökord som barn/barndom i kombination med bibliotek/läsning. Jag har begränsat en mera omfattande och systematisk sökning efter texter till några av de större dagstidningarnas och mediekanalernas webbplatser, men har utöver det också i viss mån låtit ”snöbollseffekten” leda mig från en text till en annan samt använt mig av Google i min sökning efter texter, eftersom jag ville komma åt så intressant material som möjligt och också såg en poäng i att undersöka om de diskursiva figurerna förekommer i ett bredare urval av mediekällor. När det gäller undersökningens omfattning har jag på grund av tidsramen för denna uppsats valt att begränsa min undersökning av de diskursiva figurerna till texter som är publicerade från år 2006 och fram till idag. Anledningen till det är även att jag ville att fokus skulle vara på texter som publicerats under senare år, och som därmed är en del av görandet av bibliotek och läsning i relation till barndom i en samtida kontext. De allra flesta texter som jag analyserar i denna uppsats är publicerade efter år 2010.

Det är också värt att nämna att jag i samband med starten på mitt arbete med denna uppsats utarbetade en forskningsplan där jag genomförde en pilotstudie, för vilken jag sökte upp flera av de texter som utgör materialet för denna uppsats. Pilotstudien innebar att jag genomförde en första analys av texterna, som först och främst bekräftade att de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser* förekommer i olika medietexter, samt gav en övergripande uppfattning om hur görandet i de diskursiva figurerna ser ut och vilka personer som är avsändare till medietexterna. Förförståelsen som pilotstudien gav var till hjälp i utarbetandet av mina forskningsfrågor och mitt val av teori och metodologi. Boréus belyser hur en pilotstudie på detta sätt ger ”en första insikt i hur man ska få forskningsfrågor, materialval och analystekniker att hänga ihop” (Boréus 2015, s. 175). Boréus betonar vidare också att när det gäller diskursanalys är det av vikt att lära känna textmaterialet och få en överblick för vad diskursen innefattar innan man bestämmer sig för specifika forskningsfrågor (ibid. s. 183, 185).

I min analys av texterna som utgör materialet för denna uppsats har jag börjat med att ta mig an den första tolkningsnivån i Faircloughs kritiska diskursanalys, som då innefattar de två första dimensionerna i Faircloughs tredimensionella modell, nämligen texten och den diskursiva praktiken. Jag har först bekantat mig med mitt textmaterial som helhet, genom att läsa igenom det flera gånger, för att få en översikt av hur ethos, pathos och logos verkar performativt i de diskursiva figurerna samt för

att få en förståelse för hur de olika texterna i mitt material har kopplingar till varandra och hur de står i förhållande till andra texters görande av bibliotek och läsning i barndomen. Jag har sedan valt att arbeta med min analys och presentation av ethos, pathos och logos i de diskursiva figurerna både genom att fokusera på vart och ett av de retoriska analysverktygen för sig, där jag inom ramen för ethos exempelvis fokuserat på görandet av olika identiteter, relationer och representationer. Jag har också arbetat med undersökningen av ethos, pathos och logos växelvis; ofta verkar dessa retoriska uttryck i nära samband med varandra i texterna, vilket jag också visar på i min analys. Jag har arbetat med texterna i mitt material genom att samla dem digitalt, och jag har markerat avsnitt i texten som ger uttryck för ethos, pathos eller logos genom att använda mig av olika färgmarkeringar. Jag har också systematiskt gått igenom texterna i mitt material för att undersöka vilka val av ord och metaforer som görs i de diskursiva figurerna. På den andra tolkningsnivån har jag sedan relaterat det performativa och retoriska görandet i de diskursiva figurerna till den sociala praktik där barnbiblioteket verkar och där dess identitet görs, genom att återknyta till tidigare forskning som jag lyft fram i denna uppsats.

Etiska aspekter

När det gäller de etiska aspekterna som rör mitt val att undersöka de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* i medietexter som är publicerade i dagspress och på större mediekanalers webbplatser, menar jag att detta val ur etisk synpunkt kan ses som mindre känsligt än om jag skulle utföra en liknande undersökning genom intervjuer eller genom att analysera texter som är skrivna och publicerade av privatpersoner. Medietexterna i min undersökning är författade av personer som i sin yrkesroll har valt att publicera dem i ett medialt sammanhang där det finns en medvetenhet om att de kan komma att citeras eller bli en del av en större debatt, och ur den aspekten menar jag alltså att det kan ses som mindre känsligt att använda sig av deras texter i denna uppsats. Jag vill dock betona att jag givetvis anser det vara av vikt att inta ett respektfullt förhållningssätt gentemot mitt insamlade material, och att jag är mån om att försöka göra det rättvisa i min presentation. I relation till sådan representation av materialet understryker Rennstam och Wästerfors att det inte går att presentera hela sitt material, och att man därför behöver göra ett urval av vad man lyfter fram, men att ”syftet med att reducera material är att skapa en god representation av materialet” (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 228). En god representation av materialet innebär då en rättvisande bild, som inte enbart visar fram den sida av materialet som passar in i den tes som forskaren driver (ibid. s. 235). Det är också av betydelse att lyfta fram att det i min undersökning handlar om tolkning av material, och att det således även finns andra möjliga tolkningar av texterna (Boréus 2015, s. 174; Svensson 2015, s. 211). Genom mitt val att presentera materialet i sammanhanget för denna uppsats, väljer jag också att se det genom ett visst perspektiv till följd av mitt val av teoretisk utgångspunkt, mina frågeställningar och min metod, samt till följd av egen förförståelse och egna erfarenheter (Svensson 2015, s. 211). Ahrne och Svensson belyser hur forskaren i kvalitativ forskning genom sin analys och bearbetning av materialet på så sätt bidrar till att forma det som studeras och skapar en särskild ordning, men betonar samtidigt också att detta därmed inte innebär ”att analysen inte finns i datamaterialet och att analytikern skapar fiktion” (Ahrne & Svensson 2015, s. 23-24). Svensson menar dock att det är av vikt att ”analyser, tolkningar och slutsatser argumenteras för och förankras i det empiriska

materialet” (Svensson 2015, s. 215). När jag i denna uppsats undersöker det performativa och retoriska görandet av de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* är jag noga med att lyfta fram och visa upp mycket av mitt material genom citat, eftersom jag i fråga om transparens och förankring av min analys och tolkning i materialet, vill visa på hur det performativa och retoriska görandet faktiskt ser ut i texterna och försöka få med olika aspekter av det görande som de diskursiva figurerna är uppbyggda av. När det vidare gäller aspekter som trovärdighet och transparens, betonar Öberg att det är av betydelse att ”läsaren kritiskt kan granska empiri och tolkningar” (Öberg 2015, s. 66). I fallet för min undersökning är det i fråga om sådan transparens möjligt att söka upp de texter som utgör mitt material och att läsa dem i sin helhet på de olika mediekanalernas webbplatser. På så sätt står min undersökning och analys även öppen för kritisk granskning.

Resultat och analys

Första tolkningsnivån: texten och den diskursiva praktiken

Ethos – görandet av identiteter, relationer och representationer

Inom retorikstudier används begreppet ethos, som jag tidigare visat på i metodologiavsnittet i denna uppsats, för att lägga vikt vid hur avsändaren av tal eller skrift framställer sig själv (Boréus 2011, s. 137). Det handlar om framställningen av avsändarens karaktär, och förmågan att skapa trovärdighet för att argumenten som avsändaren framhåller ska kunna tas emot och accepteras (Lindstedt 2002, s. 22). Ethos är som jag tidigare lyft fram ett begrepp som även används av Fairclough för att undersöka hur framställningar i texten tillsammans konstruerar ”jag” och identiteter (Fairclough 1992, s. 235). Jag väljer i detta avsnitt att undersöka ethos ur båda dessa aspekter; både hur avsändarna av texterna framställer sig själv och bygger trovärdighet, men också hur detta hör ihop med ett allmänt görande av identiteter i de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser*. Som jag tidigare redogjort för i kapitlet för teoretiskt ramverk i denna uppsats, menar Fairclough att alla texter är delaktiga i en process som bygger olika identiteter, relationer och representationer (Fairclough 1995, s. 5). Utifrån mitt bruk för begreppet ethos och mitt val att se retoriken i texterna som performativitet och görande, visar jag här på hur görandet av identiteter i förhållande till bibliotek och barndom också samtidigt gör olika relationer och representationer.

Görandet av identiteter i förhållande till barndom och bibliotek

Majoriteten av de medietexter som är inkluderade i materialet för denna uppsats, och som är delaktiga i görandet av den diskursiva figuren *barndomens bibliotek*, är producerade av människor som verkar som författare, journalister och kulturskribenter. Det som flera av texterna har gemensamt är att författarna till dessa medietexter tillskriver biblioteket stor betydelse i formandet av den egna identiteten i barndomen och under uppväxten. Biblioteket beskrivs som en plats att göra sig själv på i barndomen, där man kan finna egna vägar att gå och självvalda berättelser att ta del av. Det är ett identitetsskapande som flera gånger beskrivs äga rum i relation till resten av familjen, och många gånger som starten på en klassresa. Dessa göranden av bibliotekets betydelse i barndomen blir en del i görandet av det egna jaget och identiteten, ethos, hos dessa avsändare av medietexter som sedan barndomen har vuxit upp och blivit författare och kulturskribenter. Man kan se det som att ethos har en stark verkan i den diskursiva figuren genom att görandet av biblioteket i

barndomen utgår från textförfattarnas status och maktposition i kultursfären idag. Trovärdigheten som byggs i form av ethos är att man genom erfarenheten av att ha haft en betydelsefull relation till biblioteket i barndomen, också kan argumentera för bibliotekets identitet och betydelse i dagens barndomar. På så sätt görs i relation till textförfattarnas egen barndom och ethos samtidigt också identiteter, representationer och relationer som rör dagens bibliotek. Jag kommer här att lyfta fram exempel på hur sådant identitetsskapande görs i den diskursiva figuren *barndomens bibliotek*.

Journalisten och chefredaktören Heidi Avellans² artikel som handlar om bibliotek och läsning i barns liv idag, utgår från görandet av det egna jaget i barndomen som grund för att också tala om den betydelse som biblioteket kan ha i dagens barndomar. Avellan lyfter fram hur hon som sexåring tog vad hon menar är sina viktigaste ”vuxenpoäng” när hon klev in på biblioteket och ansökte om lånekort. Biblioteket beskrivs som en viktig plats i identitetsskapandet i barndomen, och Avellan menar att det var där som hon blev den hon är – i förhållande till en familj som inte var lika läsintresserad. Biblioteket framställs som en språngbräda till resten av världen: ”Den lilla biblioteksfilialen blev min port ut” (Avellan 2013). Författaren och akademiledamoten Horace Engdahl beskriver i sin artikel en stark relation till sin barndoms bibliotek, och berättar om hur de tidiga besöken på Karlskronas stadsbibliotek sammanföll med början på att utveckla en egen smak och hitta en egen väg i läsandet, och betonar hur det var viktigt att gå till biblioteket på egen hand utan vare sig mamma, pappa eller lärare (Engdahl 2015). Engdahl gör också barndomens bibliotek genom att tillskriva det en fundamental identitet som han menar lever kvar hos honom än idag, i relation till den individuella betydelsen i språket. Han gör först en beskrivning av barns relation till språk:

Vi vet att orden i språket har en allmän betydelse och inte är beroende av varje individs privata upplevelser. *Mamma* betyder vilken mamma som helst, inte bara vår egen. Men hos barnet bär orden ännu färg av det första mötet med den sak som de betecknar.

(Horace Engdahl 2015)

Utifrån denna beskrivning går Engdahl sedan vidare för att hävda att när det gäller en del ord, så verkar det som att språkets ”individuella nyans” till viss del stannar kvar även när man blivit vuxen. Sådana ord behåller sin starka prägling till det som de ursprungligen stod för i barndomen, menar Engdahl, och redogör för flera sådana ord som har behållit en stark koppling till den egna barndomen. Biblioteket är ett av dessa ord som fortfarande har sin identitet starkast kopplad till barndomens bibliotek i Karlskrona, och barndomens bibliotek tillskrivs därmed en utgångspunkt för definitionen av bibliotek.

På samma sätt är biblioteket i Karlskrona för mig det äkta och veritabla. Det är så att säga ordet *bibliotek* utan citationstecken.

(Horace Engdahl 2015)

En betydelsefull del av görandet i den diskursiva figuren *barndomens bibliotek* utgörs också av representationer av bibliotekariens identiteter och bibliotekariens betydelse

---

² För en utförligare presentation av författare se bilaga.

för relationen till biblioteket i barndomen. Journalisten och författaren Dilsa Demirbag-Sten lyfter särskilt fram bibliotekariernas förmåga att bygga relationer som utgörande stommen i bibliotekens verksamhet.

Ett bibliotek kan bokstavligen rädda människors liv. Det beror helt och hållet på bibliotekarierna. Det är de som bygger relationer med besökarna och ger verksamheten en mening för andra människor.

(Dilsa Demirbag-Sten 2013)

Demirbag-Stens artikel hyllar den betydelse som bibliotek och framförallt bibliotekarier kan ha i barns liv, och lyfter även i relation till detta fram oroligheterna som ägt rum i Husby och hur biblioteket då valde att agera genom att förlänga sina öppettider och ordna aktiviteter för barn och unga. Att på detta sätt ta ansvar för sina medmänniskor liknar Demirbag-Sten vid ett hjältedåd. ”Sverige är i akut behov av människor som vill bygga och förändra framtiden”, menar hon (Demirbag-Sten 2013). Demirbag-Sten lyfter även fram hur hon menar att ”resten av samhället bekymrar sig över hur vi ska få barnen att läsa och skriva mer” i kontrast till Husby bibliotek som hon menar ständigt är fullbokat med besökare och aktiviteter för barn, på grund av kreativa bibliotekarier som ”tar sin profession på allvar och älskar sitt arbete” (Demirbag-Sten 2013). Trovärdigheten i att kunna argumentera för bibliotekariernas betydelse bygger Demirbag-Sten genom sin framställning av ethos; genom att vara någon som själv har personlig erfarenhet av bibliotekets och bibliotekariernas betydelse i den egna barndomen. Demirbag-Sten beskriver hur hon som barn ofta återlämnade böckerna flera veckor för sent på biblioteket, och att några av böckerna ibland blivit tilltufsade av syskonbråk hemma, men att de uppmuntrande bibliotekarierna inte låtsades om detta.

Jag tror att de förstod att jag var ett av många barn i Gränby som växte upp i en familj utan litteraturtradition och nu på eget bevåg sökte mig till bokhyllorna i biblioteket. De vänliga och uppmuntrande bibliotekarierna skapade en relation som gjorde att jag ville återvända till biblioteket. I efterhand förstår jag att det lika mycket var en trygg, lugn och uppmuntrande miljö jag sökte mig till. Så kan ett bibliotek vara och betyda för ett barn.

(Dilsa Demirbag-Sten 2013)

Precis som Demirbag-Sten betonar litteraturkritikern och författaren Elise Karlsson i sin text också särskilt bibliotekariens betydelse för biblioteksverksamheten, och bidrar till att göra bibliotekariens identitet till en konstant i barndomen (Karlsson 2010).

En dag i slutet av december slog jag upp morgontidningen och såg ett bekant ansikte. Där var min barndoms bibliotekarie, Lisbeth Lindvall. En av dem som i mina ögon för alltid kommer att vara som sammanvuxna med den där lånedisken på Rinkeby bibliotek. Lika säkert som man hittade biblioteket en våning upp i Folkets hus, lika säkert som farbröder satt i fåtöljer och läste alla världens dagstidningar, lika säkert som man hittade Dylan Thomas ”Under Milk Wood” på hyllan med engelsk litteratur borta vid fönstret. Lika säkert var det att hon stod där bakom disken.

(Elise Karlsson 2010)

Karlsson beskriver vidare hur hennes barndoms bibliotekarie numera inte längre är kvar på samma bibliotek, på grund av nedskärningar som gör att hon behöver dela sin

tid mellan olika bibliotek, och hur det innebär att sådan erfarenhet som kommer av att ha arbetat länge i ett samhälle faller bort. ”Jag tillhör egentligen inte dem som har ett sentimentalt förhållande till min barndoms bibliotek”, menar Karlsson vidare, men fortsätter ändå med att särskilt betona hur bibliotekariernas identitet var av betydelse i barndomen (Karlsson 2010).

Ändå var det ju en sådan trygghet att de fanns där, bibliotekarierna. En stabil punkt i en ung förort där människor sällan blev kvar en hel livstid, där klasskamrater och grannar kom och gick. Man behöver bara läsa Alexandra Pascalidou's ”Bortom mammas gata” och hennes skildring av Rinkeby bibliotek och bibliotekarien Marjatta för att förstå vilken viktig roll det biblioteket och dess bibliotekarier har spelat i kunskapshungrande, kreativa unga människors liv.

(Elise Karlsson 2010)

Journalisten Gert Gelotte beskriver i sin tur i två olika artiklar särskilt hur bokbussen och dess bibliotekarie haft betydelse i den egna barndomen, som starten på en klassresa.

Varje människa som gjort en social resa kan också berätta om dess hållplatser. Min första hållplats var en bokbuss som stannade på min barndoms gata med en barsk bibliotekarie.

(Gert Gelotte 2013)

Bibliotekariens identitet görs i båda Gelottes texter som ”en barsk tant, på gränsen till bister, men en juvel” (Gelotte 2009). Gelotte använder sin egen relation till bokbussen och dess bibliotekarie för att sedan med hjälp av denna beskrivning också kunna gå vidare och hävda betydelsen av bibliotekets roll i barns liv idag. Gelotte hävdar särskilt att avståndet till biblioteket är en avgörande faktor, eftersom barn måste kunna ta sig till biblioteket på egen hand och menar därför att möjlighet till fler bokbussar borde undersökas istället för att man under alla omständigheter försvarar alla stadsdelsbibliotek (Gelotte 2009).

Således behöver ingen argumentera med mig om bibliotekens nödvändighet. Var annars skall barn upptäcka det som skolan inte pekar på? Och var, om inte på bibliotek, får små bokmalar vara alldeles omåttliga i sin läshunger?

/.../

Jag är övertygad om att dagens förorter på ett sätt inte är ett dugg annorlunda än gårdagens. Där finns barn som skyndar hem från skolan, slänger skolväskan på golvet, tvärvänder i dörren och rusar iväg till bokbussen. Om det finns en bokbuss att rusa till vill säga.

(Gert Gelotte 2009)

Den text som skiljer sig mest från de övriga när det gäller görandet av identiteter, relationer och representationer i tillbakablickandet på barndomens bibliotek är författaren Susanna Alakoskis artikel om sin barndoms bibliotek. I kontrast till de andra textförfattarna i mitt material, som gör biblioteket till en fristad i barndomen där man var välkommen att komma som man var och kunde lägga grunden till utformandet av en egen identitet, har barndomens bibliotek i Alakoskis görande istället en del i formandet av känslan av ett utanförskap.

Biblioteket var en för fin plats för sådana som oss. Ingen sa det. Ingen menade det. Men av någon anledning kändes det så. Kanske berodde det på närheten till konstmuseet? Kanske berodde det på att pappa var en sån som talade industrisvenska. En grovarbetare. En sån som rev krigsfartygen i hamnen, hantlangade tegel och murbruk. Minns att jag ville gå till sagostunden igen, men att jag inte vågade. Och hur talade man med en bokdam? Minns att jag stod utanför och tränade. Minns att jag aldrig hörde ordet bibliotekarie på frisersalongen.

(Susanna Alakoski 2015)

Till skillnad från avsändarna av de andra texterna, som beskriver biblioteket som ett tillgängligt rum och ofta också som en viktig del av början på en klassresa, är biblioteket i Alakoskis skildring ett tillgängligt rum först i vuxen ålder, efter att den långa klassresan redan är gjord.

Min mormor var analfabet. Jag är författare. Cirkeln är sluten. Nu går jag in och ut på bibliotek som vore de min gamla gula trappuppgång. Att en sådan resa alls är möjlig.

(Susanna Alakoski 2015)

I motsats till Alakoskis görande av barndomens bibliotek som en del i känslan av ett utanförskap i barndomen beskriver författaren Jonas Hassen Khemiri hur biblioteket var en stor del av hela familjens tillvaro och känsla av tillhörighet under Khemiris uppväxt, och hur familjemedlemmarna spenderade tid på biblioteket varje helg, om än på olika avdelningar (Khemiri 2013). Khemiri jämför bibliotekets betydelse för den egna familjen med andra familjers sätt att skapa ett sammanhang och en identitet.

När jag var liten så brukade jag tänka att alla familjer utom vår hade en helig plats. Ett ställe dit de kunde åka på helgen för att bli en del av ett större sammanhang, hitta en gemenskap, hålla historien och traditionen vid liv. Vissa familjer klädde sig fint och åkte till kyrkor eller moskéer. De deltog i högtider och riter, de sjöng psalmer och mässade suror, de hade kors på väggarna, bönemattor under sängarna.

Det närmsta som vi kom en helig plats var vårt bibliotek. Och jag säger vårt bibliotek för det var vårt. Även om det inte låg i vårt hem. När andra familjer åkte till kyrkan eller sportarenan eller shoppingcentret eller lantstället så tog vi vår tillflykt till bibblan.

(Jonas Hassen Khemiri 2013)

Horace Engdahl gör även han sin barndoms bibliotek till en helig plats, liksom Khemiri, även om betoningen i Engdahls text till viss del ligger på andra egenskaper hos biblioteket. Engdahl liknar känslan i att kliva in på sin barndoms bibliotek vid känslan av att kliva in i ett tempel, och han betonar särskilt upplevelsen av ”en fredad plats, ett ställe där man viskar” (Engdahl 2015). Görandet av barndomens bibliotek som en helig, tyst plats använder Engdahl för att också kunna argumentera för vikten av att biblioteket behåller denna identitet även i dagens samhälle, och förblir en plats som är präglad av ”återhållsamhet och tystnad” (Engdahl 2015).

Utan sådana undantagsplatser vore samhället tanklöst och fridöst. Därför skall bibliotek och museer, lika väl som kyrkor och teatrar, akta sig noga för att anamma det omgivande samhällets hämningslöshet och nervösa flöde av stimuli. Lika nödvändig som öppenheten, att allmänheten känner sig välkommen, är avskildheten, att man här stiger in i en annan värld.

(Horace Engdahl 2015)

Görandet av barndomens bibliotek som en lugn och tyst plats, används i en del texter på detta sätt som utgångspunkt för att också tala om dagens bibliotek. I förhållande till detta tillskrivs biblioteket en särskild identitet och särskilda egenskaper även i dagens samhälle och barndomar.

Biblioteket var en plats av ett annat slag än de lokaler jag dittills hade besökt i mitt unga liv. Det hade en aura. Där rådde särskilda regler, där härskade en särskild stämning, kanske inte högtidlig men allvarlig. Den som steg in där var tvungen att visa särskild respekt, inte tala högt, helst inte tala alls, inte röra sig för häftigt, inte leka och stoja.

(Horace Engdahl 2015)

I min barndom var biblioteket det enda offentliga rum jag kände mig helt trygg i. Jag frodades där, på bibblan blev man inte ifrågasatt, bortträngd eller störd. Jo, det lektes på barnbiblioteket och samtalades dovt på lite olika ställen, men i dessa rum strävades det efter tystnad och hänsyn. Det låter som ett tryggt rum!

(Jenny Maria Nilsson 2015)

Som trettonåring fick jag tillträde till Kungl. Bibliotekets läsesal. För femtio öre timmen gjorde jag utdrag ur Stockholms stads tänkeböcker för Per-Erik Lindorms jubileumsskrift Stockholm 700 år. ”Tystnad påbjuden” löd en skylt. En bibliotekarie som aldrig sett en så ung person bland grånade bjässar som E.H. Törnberg och Nils Ahnlund lutade sig misstroget över mig: ”Här ska vara dödstyst. Prata får du göra inne i huvudet.”

Helt rätt: i biblioteket umgås man med historiens och diktens tystnade gestalter och låter dem komma till tals på nytt. Runtom i världen har jag njutit av bibliotekens stillhet och låtit en sky av röster tumla om i mitt inre för att åstadkomma nya drömmar, vidgade tankar, en mognare insikt.

(Per Wästberg 2015)

Medan görandet av barndomens bibliotek i flera texter används för att tillskriva biblioteket en viss identitet även i dagens samhälle och barndomar, utgörs det diskursiva görandet av barndomens bibliotek i andra texter också av symbolen för något som har varit; något som de samhällsförändringar som ägt rum nu inte längre gör möjligt på samma sätt. Författaren och radioprogramledaren Kalle Lind sätter sin barndoms bibliotek i relation till dagens medieutveckling när han berättar om hur han spenderat en stor del av sin barndom på bibliotek och hur mycket av tonåren spenderades i tidningsrummet som han menar var den tidens internet, med liknelsen slöläsande/slösurfande och rollen som mötesplats (Lind 2015). Lind beskriver det som en fantastisk upplevelse att nu återvända till biblioteket i vuxen ålder, till ”en plats där alla är välkomna” och pekar på hur han gärna vill bygga samma fina relation till biblioteket hos nästa generation, men att medieutvecklingen gör detta svårt.

Och jag försöker att ge bibliotek samma betydelse för mina barn, men jag inser att just mobiltelefoner och framför allt internet har ersatt biblioteken. I någon mån i alla fall.

(Kalle Lind 2015)

Författaren Stefan Lindberg lyfter fram betydelsen av att växa upp ”under det svenska åttiotalet”, då biblioteket utgjorde det tillgängliga alternativet att spendera sin tid i, för att yrkesvalet som författare ens skulle vara möjligt. Lindberg menar att ordet

författare inte kopplades ihop med någon reell yrkesverksamhet i hemmet; ”det var omöjligt helt enkelt”. Lindberg gör en koppling mellan möjligheten att påbörja identiteten som författare i sin egen barndom på biblioteket, och jämför med dagens barndomar som han menar istället riktar in och begränsar det möjliga identitetsskapandet till konsumtion (Lindberg 2014).

Så jag tog min tillflykt till biblioteket: det var det enda ställe som fanns att vara på, andan därinne påstod att det omkringliggande samhället erbjöd social befördran, delande och kunskap. Andra träffade varandra bland hyllorna inne på ICA. Jag ser det gå igen hos mina barn, som för att skapa ett rum dras till köpcentra och gallerior.

Men skillnaden mellan dem och mig är att jag inte förvandlades till konsument inne på mitt bibliotek. I en galleria påbjuder den sociala arkitekturen att det är just konsument man ska vara, och är. Det enda man kan vara.

(Stefan Lindberg 2014)

Sammanfattningsvis kan man alltså se hur *barndomens bibliotek* verkar som en diskursiv figur i media genom att som i Horace Engdahls beskrivning fungera som det ”äkta och veritabla” biblioteket. Identiteten hos barndomens bibliotek ställs i olika texter mot sådant som dagens medieutveckling och konsumtionssamhälle, eller används som argument och utgångspunkt för göranden av bibliotekariernas identiteter och bibliotekets egenskaper i form av förmågan att ”rädda liv”, lägga grund för yrkesidentiteter som författare, vara början på klassresor, vara en helig plats och en tillhörighet eller ett dödstyst tempel där man pratar inne i huvudet, eller som i Alakoskis fall del i ett utanförskap. Bilderna av biblioteket har alla gemensamt att de utgår från görandet av den egna barndomen; genom ethos vävs dåtidens barndomsbibliotek samman med dagens.

Görandet av identiteter i förhållande till barndom och läsning

Under föregående rubrik visade jag på hur ethos verkar i den diskursiva figuren *barndomens bibliotek* och bidrar till görandet av olika identiteter, relationer och representationer. Jag kommer här på samma sätt att lyfta fram exempel på hur ethos verkar som en del av ett identitetsskapande som också gör olika relationer och representationer i förhållande till den diskursiva figuren *barndomens läsoplevelser* och görandet av läsningens betydelse i barndomen. I mitt material kan man se hur görandet av barndomens läsoplevelser verkar i nära samspel med görandet av barndomens bibliotek. Läsning och böcker tillskrivs en central del i bibliotekets verksamhet, och görs i texterna till en viktig del av ett grundläggande av en identitet i barndomen hos dessa författare till medietexter som vuxit upp och numera ägnar sig åt skrivande och läsande yrken där de har identiteter som författare och journalist.

Akademiledamoten och författaren Horace Engdahls text är ett exempel på hur barndomens läsoplevelser och böcker görs till en central del av barndomens bibliotek. Engdahl beskriver hur han som tioåring besöker Karlskrona stadsbiblioteks barnavdelning, och hur han vid det laget redan är en flitigt läsande person, något som han tillskriver de vuxna i sin närhet och även sätter i relation till de val av sysselsättning som kan göras i dagens barndomar.

Jag var redan en ivrig läsare, tack vare lärare och föräldrar, kanske också tack vare frånvaron av den mördande konkurrens som böckerna i dag har från tv och dataspel.

(Horace Engdahl 2015)

Engdahl beskriver hur det ”på den tiden fanns två rivaliserande tendenser” i det egna läsandet som ägde rum på barndomens bibliotek (Engdahl 2015). Dessa två tendenser ställer han sedan i kontrast till varandra; där den ena tendensen beskrivs som att vara relaterad till ”typiska pojktressen” och handlar om att han läste stora illustrerade fackböcker om racerbilar. ”Den andra tendensen var på ett trevande vis litterär”, menar Engdahl (2015). Engdahl gör på så sätt barndomens läsning genom att dela upp den i olika riktningar, och kategorisera den som mer eller mindre litterär. Den mer litterära lästendensen får i Engdahls görande sin början genom att en bibliotekarie rekommenderar honom en bok med Edgar Allan Poes noveller, något som Engdahl också nämner i relation till förhållningssätt till dagens barn och läsning.

Jag är inte säker på att det i dag skulle anses lämpligt att sätta en sådan bok i händerna på en 10-åring, men jag menar att den där bibliotekarien handlade alldeles rätt för femtio år sedan. Poes noveller gjorde djupt intryck på mig, särskilt en som hette ”Röda dödens mask”.

(Horace Engdahl 2015)

”Ännu efter femtio år kan jag återkalla ilningen av skräck när jag läste den”, berättar Engdahl vidare om sin barndoms läsupplevelse av slutet på novellen ”Röda dödens mask” (2015). Uppdelningen mellan mer eller mindre litterära läsupplevelser i barndomen fortsätter senare att göras i texten. Fackböckerna om racerbilar får representera ett enkelt sätt att dagdrömma medan Poes berättelser får illustrera den goda litteraturen, vars intryck fortfarande lever kvar idag, och vars betydelse särskilt görs utifrån den vuxne litteraturforskarens perspektiv.

I varje fall medger jag att det hade varit fel om stadsbiblioteket vid sidan av god litteratur inte även hade lockat med de stora, illustrerade bilböckerna. De uppmuntrade till det enkla sättet att dagdrömma: att sitta med en bok framför sig och vara Sterling Moss på väg in i sista kurvan i Le Mans. Poes berättelser däremot sådde bilder i mitt medvetande som fortfarande följer mig, som jag skulle förstå betydelsen av först långt senare, när jag blivit litteraturforskare.

(Horace Engdahl 2015)

Även författaren och akademiledamoten Per Wästberg utgår från den diskursiva figuren *barndomens bibliotek* och väver samman den med görandet av läsningens betydelse i barndomen. Det är genom barndomens läsupplevelser som grunden läggs till en identitet som en flitigt läsande person också vidare i livet. I Wästbergs text kan man se hur retoriken, i linje med den teoretiska utgångspunkten i denna uppsats, på ett påtagligt sätt verkar som ett performativt görande där läsningen och böckerna genom den språkliga framställningen görs till livet självt. Wästberg hävdar i citatet nedan att en läsande person lever ett starkare liv, och sätter även detta i relation till ett modernare mediebruk som innebär att surfa på nätet. Man kan se hur olika generationer verkar i citatet genom att Wästberg gör moderns inställning till läsning som en varning om att förstöra ögonen och inte befinna sig i verkligheten, medan Wästberg varnar om att nätsurfaren inte lever lika starkt som den som läser.

”Läs inte för mycket, förstör inte dina ögon, ut i friska luften!” Sålunda min mamma som menade: Ut i verkligheten! Men är den förmer än litteraturen? Båda hör till samma sfär, de är inga motsatser. Ur mera läsning uppstår mer verklighet. Rädslan att läsandet ska förtära och sluka livet är ogrundad. Den som läser mycket lever starkare. (Sannolikt i motsats till nätsurfaren.)

Fast jag inte längre på barns vis slukar böcker, fortsätter de att sluka mig. Orden är ljuspartiklar, språket är deras prisma som gör vardagen överraskande också nära avgrunden. Jag är glad att ha mycket kvar att läsa. Jag har läst böcker uppe i ett träd, med ficklampa i en skrubbe på sommarnöjet, i alla slags gömställen. Böckerna själva är gömställen som stänger en dörr mot omvärlden. De bildar en gemenskap som inkräktar på annan gemenskap.

(Per Wästberg 2015)

I Wästbergs text kan man alltså se hur grunden till identiteten som en läsande person görs ur, och med hjälp av barndomen. Betydelsen av litteraturen och den egna erfarenheten av ett liv som läsare används för att kunna hävda betydelsen av att bibliotek även idag får förbli tysta platser.

Sedan sexårsåldern har läsning varit min allting överskuggande passion. Jag läser affischer på husväggen, anslag i porten, idiotiska annonser, officiella dekret, menyerna utanför restaurangerna. Men viktigast är att gå in i bibliotekets tystnad – till vart pris måste den värnas – och där betänka Fernando Pessoa: ”Litteraturen är beviset på att livet inte räcker till.”

(Per Wästberg 2015)

Författaren och professorn i litteraturvetenskap, Ebba Witt-Brattström, gör bibliotekets och läsoplevelsornas betydelse i barndomen i samband med att hon i sin text lyfter fram folkbildning som grunden för demokrati. Görandet av den egna barndomen och det yttersta grundläggandet av sin identitet tillskriver hon den svenska litteraturen, som hon liknar vid ett hemland.

Hör min bekännelse: jag är en folkhemsprinsessa, född i Sverige av flyktingföräldrar, tryggt uppväxt i tron att vara inkluderad, att höra till. Det svenska språket har omfamnat mig från början, och den svenska litteraturen har varit mitt hemland sedan jag upptäckte Elsa Beskows bilderböcker på daghemmet "Negerbyn" (!) i en av Stockholms södra förorter.

(Ebba Witt-Brattström 2006)

Witt-Brattström gör vidare biblioteket till den plats där hon som ung fann läsningen och den litteratur som gav livet riktning.

Lukten av tummade låneböcker på folkbibliotek gör mig fortfarande barnsligt yr av läslust. I tysta lässalar fann jag som tonåring Moa Martinsons författarskap och det gav mitt liv en riktning.

(Ebba Witt-Brattström 2006)

Den egna barndomen och relationen till biblioteket, med läsoplevelsorna och den svenska litteraturen i centrum, använder Witt-Brattström för att hävda betydelsen av att få tillgång till den svenska litteraturen för att också kunna ikläda sig en identitet som ”svensk”.

Om någon välment bibliotekarie hade lotsat mig till hemspråkshyllan för estnisk eller tysk litteratur hade jag blivit kränkt. Lika kränkt som alla nya svenskar som hörde av sig till mig under

debatten om "blattesvenskan" för att berätta om den uppfinningsrikedom de tvingas uppåda för att mot alla odds kunna ge sina barn en svenskspråkig start. De liksom jag upplever den svenska inställningen att alla med invandrarbakgrund per definition är egenkulturkramare som förmyndaraktig, direkt exkluderande. En svensk är en svensk är en svensk och andra göre sig icke besvär.

(Ebba Witt-Brattström 2006)

Författaren och litteraturkritikern Martina Lowden intervjuar sin författarkollega, akademiledamoten Kristina Lugn, i en text där frågan om huruvida alla behöver litteratur utgör utgångspunkt. Samtalet de båda kollegerna emellan förs gällande både bibliotekets och framförallt läsningens och litteraturens betydelse i förhållande till uppväxten och barndomen. Både Lowden och Lugn tillskriver litteraturen förmågan att ha räddat deras liv, och Lowden menar att de båda två därför gärna "föreskriver" litteraturen till andra, men undrar samtidigt om "alla verkligen behöver litteratur?" (Lowden 2007). Lugn svarar på frågan genom att koppla den till barndomen, och hävdar med säkerhet att litteraturen är av högsta betydelse i barns liv.

Vad man kan säga helt säkert är att det absolut bästa ett barn kan få som ett utgångsläge i livet är ett intresse för litteratur. Ett intresse helt utan tävlingsmoment och att man kan ägna sig åt det oberoende av vad andra människor gör. Är man intresserad av fotboll måste man bli invald i ett lag men ingen kan beröva en läsningen. Jag kommer så väl ihåg när jag lärde mig läsa, min mamma var lärare och hon hade förbjudit mig att lära mig läsa, hon sa att barn som lär sig läsa innan skolan blir högfärdiga och arroganta.

(Kristina Lugn 2007)

I samband med samtalet om läsningens betydelse liknar Lugn barndomen vid ett förtryck, vars frigörelse endast kan nås genom att man lär sig läsa.

En ganska lång period kunde jag läsa i hemlighet. Det var min första upplevelse av att vara suverän. Hur snälla föräldrar man än har så är barndomen ett förtryck. Utan alfabetiseringen så blir man inte fri.

(Kristina Lugn 2007)

När Lowden frågar Lugn om hon tror att "barn behöver böcker av andra anledningar än vuxna", lyfter Lugn fram vikten av tillgång till olika former av litteratur, och visar samtidigt också på hur begreppet *generation* verkar i görandet av läsning genom att lyfta fram hur olika generationsbakgrunder kan innebära att det uppstår ett främlingskap som kräver en ansträngning för att ta sig förbi.

Barn behöver tillgång till all slags litteratur för att de ska kunna utveckla sitt språk. Det behöver man ända till man dör. Jag försöker, även om det ibland tar emot, läsa väldigt mycket av det som kommer ut. Det finns ju massor av sätt att tänka och uttrycka sig på som ni gör i din generation som jag egentligen är ganska främmande inför.

(Kristina Lugn 2007)

Då samtalet förs in på hur man ska "främja de svenska klassikerna", är både Lowden och Lugn överens om högläsningens betydelse, och Lugn förhåller sig till det som har varit genom att felaktigt påstå att skolbibliotekarier är ett yrke som inte längre finns.

Högläsning är oerhört viktig. Och att böckerna finns tillgängliga. Men jag tror att det bästa man kan göra är att arbeta med det i skolor. Jag var skolbibliotekarie i många år i Upplands Väsby, sådana yrken finns inte längre. Jag tror att människor, om de bara har tillgång till det, väljer det bästa.

(Kristina Lugn 2007)

Både Lowden och Lugn gör relationen till litteraturen och läsningen i barndomen till den grundläggande stommen i den egna identiteten, ethos. I det egna karaktärsbyggandet i texten görs läsningen till barndomens räddning; i relation till vuxenvärlden, och till ensamhet och utanförskap. Revanschen i förhållande till barndomens utanförskap kommer genom att man som vuxen kan identifiera sig som författare.

Det är också ett bra argument för att läsa, för att stå ut. Det var därför jag ville bli författare, jag var också enormt mobbad, men jag tänkte att jag ska bli berömd och inte hälsa på dem som mobbat mig. Och så har det faktiskt blivit, jag kanske inte har blivit så berömd, men jag hälsar inte på någon av dem.

(Kristina Lugn 2007)

Journalisten och chefredaktören Heidi Avellan utgår från den egna barndomens bibliotek för att särskilt lyfta fram läsningens betydelse även i barns liv idag. Början till Avellans identitet som en flitig läsare görs i barndomen med införskaffandet av ett lånekort.

Den gula kartongbiten i sin lilla plastficka var sedan min trognaste följeslagare under många år, kortet flyttade från etttagluttarens skolväska till ryggsäck och portfölj, via ett otal fickor. Numret 9490 skrevs in för hand längst bak i hundratals böcker under åren som följde, medan jag plöjde hyllmeter efter hyllmeter. Barnböcker, ungdomsböcker, vuxenböcker.

(Heidi Avellan 2013)

Det är på biblioteket, och särskilt genom böckerna, som Avellan kan mejsla ut sin identitet som en läsande person i förhållande till resten av familjen.

Jag menade egentligen att det var här som jag blev jag. Min familj var inte intellektuell, bokläsning sågs som lite lättsinnigt. Men de lät mig hållas, utom ibland: ”Sitt inte där med näsan i boken, hjälp till att duka bordet.”

(Heidi Avellan 2013)

Avellan går vidare från den egna relationen till läsning i barndomen för att göra läsningens betydelse också i dagens barndomar. Hon lyfter särskilt fram försämrade läsförmåga generellt hos unga idag, och att ”[p]ojkar läser mindre och sämre än flickor” (Avellan 2013). Lösningen på att pojkar ska kunna identifiera sig själva med rollen som läsare menar hon står att finna genom användning av biblioteket och manliga förebilder.

Hur blir pojkar läsare? Genom att pappa tar med dem till biblioteket och visar att Riktiga Män Läser Böcker.

(Heidi Avellan 2013)

Avellan lyfter fram vikten av att lära sig behärska språket och läsningen tidigt, för att sedan också kunna fortsätta identiteten som en läsande person vidare i livet. Hon hänvisar till forskning som menar att läsning för med sig en rad goda verkningar, i form av utveckling av fantasi och empati, och ”mer kunskap om världen och större förmåga att resonera abstrakt” (Avellan 2013). Avellan gör således böckerna till en resurs i barndomen, men lyfter också fram att det inte spelar någon roll om det är just genom den fysiska boken som läsningen nås.

Fler böcker gör barndomen rikare. Pärmar kan bytas mot skärmar, det är bokstäverna, orden och berättelserna det handlar om.

Det är därför det hänger en liten skylt intill min dörr här på jobbet:

”Förbjudet att störa läsande barn.”

(Heidi Avellan 2013)

Jag har tidigare visat på hur barndomens bibliotek i författaren Susanna Alakoskis görande bidrog till känslan av ett utanförskap i barndomen. Även här hänger barndomens läsoplevelser, eller snarare bristen på dem i Alakoskis fall, samman med görandet av barndomens bibliotek. I Alakoskis fall blir bibliotekets otillgänglighet i barndomen också en del av hindret i att kunna inta identiteten hos någon som läser. Alakoski lyfter särskilt fram problematiken i att komma som ny till Sverige från ett annat land, som i Alakoskis fall är Finland, och hur du då ”definitivt inte släpat med dig en kasse böcker från fjärran land” (Alakoski 2015). Hon beskriver otillgängligheten till biblioteket som en del av bristen på relation till böcker och läsning i barndomen. I Alakoskis text definieras och görs barndomen i relation till frånvaron av bibliotek och läsoplevelser.

Nä, det fanns inga böcker från början. Men bibeln fanns. Det fanns inget bibliotek. Men det fanns berättelser. För det hände alltid något.

(Susanna Alakoski 2015)

Böckerna och läsningen blir i Alakoskis görande en väg till frigörelse först senare, både för henne och för modern.

Fanns det ens finska barnböcker på biblioteket? Jag vet inte. Från när kunde de beställas? Jag vet inte. Våra polska kompisar, läste deras föräldrar för dem? Vi som lekte hade alla föräldrar som var fysiskt utmattade när de kom hem från sina jobb. Inte en kväll utan att pappa somnade framför teven. Och hur skulle mamma orkat. Trots att hon talade och läste svenska. Trots att hon sannolikt blev småstadens största bibliotekskund med åren. Som jämt gick i väntans tider. När böckerna äntligen kom lämnade hon vårt fula vardagsrum, vår förödlade plats på jorden.

(Susanna Alakoski 2015)

Alakoskis text blir i sin helhet till en symbol för klassresan och byggandet av den egna karaktären genom ethos, då klassresan i Alakoskis fall utgörs av vägen till att bli författare. Texten tar läsaren med från barndomens frånvaro av bibliotek och böcker till att Alakoski senare beskriver hur hon ”erövrade” biblioteket genom skolbiblioteket på Komvux. Cirkeln sluts genom att Alakoski vid textens avslutning är den författare som hon är idag.

Sammanfattningsvis kan man se hur upplevelser av läsning i barndomen diskursivt görs på liknande sätt som *barndomens bibliotek*, genom att den egna barndomen många gånger används som utgångspunkt för att göra och förhålla sig till läsningens betydelse också idag. Läsningen tillskrivs betydelser som handlar om att utgöra en riktning, en räddning och en väg ut, och på många sätt vara livet självt. Man kan också i likhet med resultatet i Åse Hedemarks avhandling *Det föreställda folkbiblioteket* (2009) se hur läsningen i stort förknippas med en boklig diskurs; det är genom böckerna som läsningen sker. Läsningen i barndomen får också sin betydelse genom att den görs ur den vuxne författarens eller journalistens perspektiv som en grundläggande start till den identitet man idag innehar genom sitt yrke, ofta görs det ur värderingar som gäller förhållningssätt till olika typer av litteratur, eller ur generationsperspektiv som visar sig i förhållningssätt till nya medier eller andra förändringar.

Görandet av bibliotek och läsning som demokratifrämjare

Utöver det görande av identiteter, relationer och representationer som jag visat på gällande bibliotek och läsning i barndomen, utgörs en viktig del av det diskursiva görandet av bibliotek och läsning i förhållande till barndom också genom att hävda betydelsen av dem utifrån demokratiska aspekter och samhällsnytta. Det förutsätts ofta underförstått och ibland uttalat, att biblioteket och dess verksamhet, särskilt också läsning, inte är självklara i barns liv och i samhället idag utan att de behöver försvaras och lyftas fram. Det som argumenteras emot, uttryckligen i en del av texterna och underförstått i andra, är ett nedskärande av biblioteksverksamheten eftersom detta innebär en förlust ur en demokratisk synpunkt; och en förlust av de aspekter som är en del av görandet i de diskursiva figurerna där biblioteket tillskrivs en identitet i form av en plats för barn att hitta böckerna och språket på, och en plats att bli sedda och bygga en identitet på. Som jag tidigare visat på görs de diskursiva figurerna genom att man utifrån den egna barndomens bibliotek och läsning också går vidare och talar om dagens, vilket bidrar till att de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser* också kan uppfattas som att de görs utifrån intentionen att försvara något som håller på att gå förlorat. Utifrån retorikens logos som vädjar till läsarens förnuft, försvaras bibliotek och läsning och dess fortsatta verksamhet även genom att peka på den samhälleliga betydelsen av bibliotek och läsning.

Journalisten och författaren Dilsa Demirbag-Stens text väver som jag tidigare visat på samman den egna barndomens bibliotek och bibliotekariernas betydelse där med dagens bibliotek i Husby och den viktiga roll som bibliotekarier kan ha i barns liv idag. En viktig del av görandet i texten handlar också om att hävda betydelsen av att det finns personer som bibliotekarier i barns liv ur ett större samhälleligt perspektiv.

Har ni en stund över, ta gärna en promenad till ert lokala bibliotek och berätta för bibliotekarierna att ni uppskattar deras arbete för oss andra och att ni förstår att de är viktiga kuggar i samhällsbygget.

(Dilsa Demirbag-Sten 2013)

Jag har tidigare lyft fram hur man i journalisten och chefredaktören Heidi Avellans text kan se hur den diskursiva figuren *barndomens bibliotek* verkar genom att den egna barndomen används för att argumentera också för betydelsen av dagens

bibliotek i förhållande till barns läsning. Avellan betonar särskilt också den demokratiska betydelsen av att kunna behärska läsande och skrivande. I följande citat ur Avellans text kan man se både hur den diskursiva figuren verkar genom att den egna barndomen görs i förhållande till dagens, samt hur bibliotekens samhälleliga och demokratiska uppdrag beskrivs som ett viktigt komplement till skolans.

Den största jämlikhetsreformen som kan tänkas är att fördela ordet till alla. Skolan borde göra det, men lyckas inte hela vägen. Där kommer biblioteken in. För de kan också idag, precis som då jag var liten, vara porten till nya världar. Och nyckeln som öppnar språket.

Därför är illa skötta skolbibliotek, nedlagda filialer och dåliga öppettider ett hot mot jämlikheten. Och därigenom mot demokratin.

(Heidi Avellan 2013)

Fler texter hävdar i likhet med Avellans text bibliotekets uppdrag som ett demokratiskt komplement till skolans uppdrag. Ett begrepp som används i samband med görandet av den demokratiska betydelsen av bibliotek och läsning, är begreppet "folkbildning". Det är ett begrepp som används för att hävda betydelsen av något som man menar numera håller på att gå förlorat, och som bör försvaras. I artikeln där författaren Martina Lowden intervjuar sin kollega Kristina Lugn i frågan om alla behöver litteratur, lyfter Lugn särskilt i samtalet om begreppet folkbildning in bibliotekets betydelse för demokrati och jämför den ideologi som hon menar fanns förut i den egna barndomen, i form av en folkbildningstanke, med dagens barndomar där hon menar att denna ideologi gått förlorad.

Så länge det finns fria bibliotekslån så har vi en slags garant för en massa saker, demokratins möjligheter till exempel. Och en slags spärr mot vansinnet. Det som jag kan oroa mig för, jag vet inte om det beror på att jag börjar bli gammal, är om mina barn och barnbarn har svårare att hitta de här miljöerna där man får tillgång till det. När jag växte upp fanns den här folkbildningstanken ganska levande. Först var det enhetsskolan, sedan grundskolan.

Ideologin var att man skulle kompensera de barn som inte fick bildning i hemmet genom skolan och biblioteken. Men den tanken har ju havererat totalt.

(Kristina Lugn 2007)

En annan betydelsefull demokratisk aspekt som särskilt framhålls i texterna är att det inte kostar något att använda bibliotek och ta del av de böcker och berättelser som finns där, och att detta faktum var av särskilt stor betydelse i barndomen.

Böckerna öppnade nya världar, bjöd på resor i tid och i rum, alldeles gratis. Lyckosamt nog, för pengar fanns inte heller.

(Heidi Avellan 2013)

Författaren Jonas Hassen Khemiri lyfter även han särskilt fram betydelsen av att biblioteket var gratis att använda i barndomen, och gör i relation till detta också biblioteket till en fristad i samhället; en plats där man genom de berättelser som finns där kan lära sig "tala med andra människors tungor" (Khemiri 2013).

Det sjukaste var att det var gratis. Helt hundra procent kostnadsfritt. Man behövde inte betala någonting. Sa jag att det var gratis? Här fanns en plats där vi fick äga rum, utan att behöva äga

något. Vi fick tillträde, utan att betala inträde. Vi fick tillgång till historier, utan att behöva skala bort nyanserna i vår egen.

Det var som en fristad, en paus från omvärlden. Här rådde helt andra regler: full returrätt, inget kvittotvång, evigt öppet köp. Se dig omkring, plocka på dig hur många historier som helst, låna hem dem och testa, slut ögonen, lämna dig själv, släpp etnicitet, kön, språk, sexuell läggning, tid. Det enda som begränsar antalet historier är kommande års biblioteksbudget (som alltid borde höjas).

(Jonas Hassen Khemiri 2013)

Sammanfattningsvis förstärks alltså görandet i de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser* genom att man vädjar till läsarens förnuft, i form av argument som handlar om att hävda betydelsen av bibliotekets och läsningens demokratiska aspekter. De betydelser för samhällsnytta och demokrati som görs handlar om biblioteket i barndomen som ett komplement till skolan i form av bildning och en väg in i språket. Biblioteket görs som en fristad och en tillgänglig plats för alla, som inte kostar något att använda.

Pathos – biblioteket och läsningen i barndomen som känslomässigt och metaforiskt görande

Jag har nu visat på hur ethos och logos verkar för att göra olika identiteter, relationer och representationer i de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser*. I detta avsnitt visar jag på hur pathos verkar för att övertyga genom att vädja till mottagarens känslor (Boréus 2011, s. 137). Utifrån det teoretiska ramverket i denna uppsats väljer jag att se pathos i de diskursiva figurerna som performativt, känslomässigt görande. Jag väljer även att lägga vikt vid de ordval som gjorts, och lyfter fram på vilka sätt dessa nyckelord laddar de diskursiva figurerna med känslouttryck och betydelse, samt hur dessa nyckelord har metaforiska verkningar som bidrar till att göra barndomens bibliotek och böcker genom att ladda dem med betydelser från andra områden. Metaforer överför betydelse genom att beskriva en företeelse utifrån något annat som det inte är (Bergström & Boréus 2012, s. 265). Metaforer skapar bilder hos läsaren, som kan bidra till förståelse och tolkning men också dölja möjligheter till andra tolkningar (Lindstedt 2002, s. 66). Jag menar att det är av vikt att lyfta fram vilka val av metaforer och liknelser som används för att beskriva biblioteket i barndomen, eftersom sådana val kan visa på vad avsändaren av texten vill förmedla, antingen omedvetet eller medvetet (Bergström & Boréus 2012, s. 295). Även om metaforanvändningen inte är fullt medveten av textförfattaren säger den ändå ”något om tankemönster i en större diskurs” (ibid. s. 299). Val av metaforer och liknelser får också betydelse för hur läsaren av texten kan komma att uppfatta den och ta den till sig (ibid.). Acceptans av en viss metafor innebär en acceptans av ett visst sätt att förstå något på (ibid. s. 266). Fairclough menar att verkligheten konstrueras genom de val av metaforer som görs, och att dessa val är en viktig del av den kamp som utgör diskurspraktiker. Metaforvalen kan enligt Fairclough också ha påverkan på uppfattningar, ageranden och kunskapsåskådningar (Fairclough 1992, s. 195). Jag kommer här att visa på vilka val av metaforer och liknelser som används för att göra bibliotek och läsupplevelser i barndomen, och ser dem enligt Faircloughs definition som utgörande en del av den diskurspraktik som handlar om makten att

konstruera och beskriva bibliotek och läsning utifrån särskilda val av ord och pathosladdade framställningar.

Barndomens bibliotek som nostalgisk och känslomässig förflyttning

De diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* hade potentiellt sett kunnat utgöras av ett resonemang som endast inriktas mot dagens barn och barndomar och deras läsning, och en diskussion som handlar om bibliotekets uppdrag skulle potentiellt sett även kunna föras genom att blicka framåt i tiden. Istället menar jag att de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* i sin helhet kan sägas verka som metaforiska förflyttningar bakåt i tiden. Som jag tidigare visat i avsnittet om det retoriska görandet av ethos, som också verkar samman med logos, förhåller sig den diskursiva figuren *barndomens bibliotek* till textförfattarnas görande av den egna barndomen. Den egna barndomen används för att också tala om dagens bibliotek, vilket bidrar till att förflytta barndom och bibliotek tillbaka i tiden. Barndomen får i de diskursiva figurerna på detta sätt en slags metaforisk verkan, som står för en förflyttning bakåt i tiden och tillskriver biblioteket egenskaper det hade i den barndom som var. Jag kommer här att visa på hur de diskursiva figurerna laddas med pathos i form av nostalgi och känslouttryck med minnen, som på sådant sätt bidrar till att göra biblioteket i förhållande till de barndomar som varit.

Minnena präglar i hög grad den diskursiva figuren *barndomens bibliotek*. Ordet "minne" i sina olika former används flitigt och bidrar således till att förflytta biblioteket tillbaka i tiden, och ladda det med den känsla som man i texten gör i samband med detta minne. Jag inledde denna uppsats med ett citat där akademiledamoten och författaren Horace Engdahl med pathos beskriver hur han måste återvända till sin barndoms bibliotek i Karlskrona, för att "begreppet bibliotek ska återfå sin ursprungliga glans och magiska lockelse". Barndomens bibliotek tillskrivs egenskaper som glans och magi, och återvändandet för med sig känslan av att man måste färdas bakåt i tiden och bege sig tillbaka till något som har varit, för att biblioteket ska kunna återfå sådana egenskaper. Engdahls text är i sin helhet starkt präglad av minnena som bidrar till att flytta biblioteket tillbaka i tiden. I beskrivningen av återvändandet till barndomens bibliotek använder han orden "arkeologi" och "utgrävningsplats", vilket också kan ses som bidragande till att göra bibliotek till något som fanns för länge sedan, och som man nu måste gräva fram ur det förflutna för att få tillgång till.

Även ett människoliv har sin arkeologi. Det är med en känsla att besöka en utgrävningsplats som jag i dag återvänder till Karlskrona stadsbiblioteks byggnad i Ristorgsbacken, där jag torde ha varit bland de första låntagarna för femtio år sedan. När jag insuper doften och ser hur ljuset faller i salarna, kommer minnet tillbaka.

(Horace Engdahl 2015)

Som jag tidigare visat på liknar Engdahl även biblioteket vid "en fredad plats, ett ställe där man viskar", och han liknar också biblioteket vid ett annat rum som han i barndomen uppfattade på samma sätt, nämligen museet. Engdahl menar att den upplevelse som han som barn hade av att stiga in på biblioteket förmodligen liknar den känsla "som forntidens människor hade när de trädde in i ett tempel" (Engdahl

2015). Orden ”arkeologi” och ”utgrävningsplats” samt liknelserna vid ett museum och forntida människors känslor av att kliva in i tempel, bidrar allihop till att göra biblioteket tillsammans med kopplingar som flyttar det bakåt i tiden. Samtidigt som Engdahls text i sin helhet skrivs fram ur minnena av barndomens bibliotek och med betonat pathos gör barndomens bibliotek till det bibliotek som för alltid kommer förbli ”det äkta och veritabla”, påstår han också vid ett tillfälle i texten något motsägelsefullt, att minnena av biblioteket i barndomen egentligen inte är helt och fullt konkreta. På så sätt blir det perspektiv som utgör grund för denna uppsats, med betoning på barndom som en social och kulturell konstruktion från vuxnas sida och betoning på de diskursiva figurerna som performativa göranden, märkbart då Engdahl tillskriver sin barndoms bibliotek stor betydelse ur minnen som samtidigt inte är helt konturskarpa.

Konkreta, konturskarpa minnen av stadsbiblioteket har jag ganska få. Jag minns den förhoppningsfulla känslan när man äntrade trappan, och jag ser mig stå framför hyllorna och leta efter mina specialiteter. Jag minns med en ångestrysning raden av datumstämplar på ett särskilt inklistrat blad längst bak i varje volym, där den sista stämpeln angav vilken dag man obönhörligen måste återlämna boken.

(Horace Engdahl 2015)

Journalisten Elin Wrethov skriver om sin barndoms bibliotek som en av favoritplatserna under uppväxten, och skapar en nostalgisk bild av hur en eftermiddag på biblioteket kunde se ut.

Fantastiska eftermiddagar tillbringades i den där runda soffgruppen med bruna manchesterkuddar, uttag för hörlurar till kassetbanden man kunde låna, och så lådan med seriemagasin – Tintin, Lucky Luke – inom räckhåll. Här kunde jag sitta uppkrupen i timmar.

(Elin Wrethov 2016)

Wrethov beskriver hur hon återvänder till sin hemkommun i vuxen ålder och först blir besviken över att biblioteket har flyttat till nya lokaler. Hon understryker att hon känner ”vemod” och ”indignation över att saker haft mage att förändras medan man varit borta”. Wrethov skapar dock sedan vad hon menar vara ”en ny relation till biblioteket”. Hon beskriver hur hon numera går till det nya biblioteket med sina egna barn, och hur hon ”älskar att de verkar älska det”. Wrethov försvarar samtidigt också dagens bibliotek i hemkommunen genom att understryka att ”[b]iblioteket är så långt ifrån en mossig institution där tiden stått stilla som man kan komma” (Wrethov 2016). Påståendet försvarar således biblioteket mot vad som kan ses som ett antagande om att det existerar sådana föreställningar om bibliotek, som mossiga institutioner där tiden stått stilla, och att bibliotek måste försvaras mot denna bild av dem som kan finnas. Man kan i flera av texterna i mitt material se hur biblioteken görs till en nostalgisk symbol som främst hör barndomen till, och kanske även ålderdomen. I en text av Sveriges Radios kulturchef Mattias Hermansson beskrivs i förhållande till debatten om stök på bibliotek, hur bibliotek ofta får fungera som symbol för mer än bara ”sakfrågorna” i sig själv. Hermansson hänvisar till ett citat av Iréne Kulneff som är bibliotekschef i Salem, i vilket Kulneff menar att bibliotek visserligen är älskade av många, men att de främst används när man är barn eller har barn eller när man är pensionär (Hermansson 2015). Hermansson skriver under på detta citat, och bidrar samtidigt till att göra bibliotek till en vackert åldrad symbol

som hade sin storhetstid under folkhemsåren, och som inte längre används flitigt i vuxen ålder.

För min egen del stämmer det. Jag passerar varje dag mitt lokala bibliotek, men går alltför sällan in i den vackert åldrade byggnaden från folkhemsåren.

(Mattias Hermansson 2015)

Författaren och radioprogramledaren Kalle Lind ger i sin tur uttryck för pathos i sin text när han menar att han älskar bibliotek ”förbehållslöst”, och beskriver med känslöytringar i form av nostalgi och humor sina minnen av barndomens bibliotek.

En stor del, rentav lite FÖR stor del, av min barndom tillbringade jag på bibliotek. Min äldste vän gifte sig i somras och jag höll tal och då konstaterade jag att vi träffades första gången på Eslövs stadsbiblioteks barnavdelning våren 1988. Vi käftade om vilket Tintinalbum som var bäst och ... ja, vi fortsatte väl där under bröllopet att käfta om vilket Tintinalbum som var bäst.

(Kalle Lind 2015)

Barndomens bibliotek, och särskilt tidningsrummet där Lind spenderade en stor del av sin tonårstid, görs som jag tidigare visat på genom återkommande liknelser vid internet. När Lind nu återvänder till biblioteket i vuxen ålder liknar han det vid att kliva in i ”en tidsmaskin”, vilket bidrar till att göra bibliotek till något som har varit i en annan tid. Biblioteket görs i Linds framställning till ett internet innan internet fanns, och nu när det riktiga internet finns har det åtminstone till viss del fyllt bibliotekets funktion. Lind hyllar samtidigt med pathos upplevelsen av dagens bibliotek, men gör även det genom att förhålla sig till den tid som var innan internet, och som han nu tas tillbaka till då han kliver in i biblioteket som i en tidsmaskin. Biblioteket blir därför ”fantastiskt” också just ur aspekten att det är en plats genom vilken man nostalgiskt kan återvända till en tid som varit.

Så när jag alltså förra veckan steg in på Malmöbibliotekets tidningsrum så var det som att stiga in i en tidsmaskin och slungas tillbaka till tiden före internet.

Och jag tyckte det var fantastiskt! Jag ville aldrig gå hem! Jag ville sitta där och lyssna på olika harklanden och hummanden och stolskrap och fundera på vad den där mannen har suttit och läst i fyra timmars tid nu i Ica-kuriren.

Det är en plats där alla är välkomna, där man kan sitta och trycka en hel dag utan att bli bortkörd och där man kan hitta kunskaper man inte visste att man ville ha.

Precis som internet.

(Kalle Lind 2015)

Journalisten och författaren Dilsa Demirbag-Sten använder minnen från den egna barndomen för att väva samman den nostalgiska förflyttningen bakåt i tiden med den pathosfyllda hyllningen till dagens bibliotek och dess livsomvälvande egenskaper.

Minnen från min egen barndom gör sig påmindas varje gång jag besöker biblioteket i Husby. Vilken lycka för barnen att ha tillgång till denna fantastiska och varma mötesplats som på ett lustfyllt sätt ger dem redskapen som kan komma att förändra deras liv.

(Dilsa Demirbag-Sten 2013)

I kontrast till citatet ovan där minnet tar Demirbag-Sten tillbaka till en fantastisk och varm mötesplats som har förmågan att kunna bidra till att förändra liv, och till skillnad mot den nostalgi som i flera av texterna i mitt material bidrar till att göra barndomens bibliotek till ett ideal att längta tillbaka till, använder författaren Susanna Alakoski i sitt görande av barndomens bibliotek flitigt ordet ”minns” för att presentera biblioteket och ta oss tillbaka till de påtagliga känslor av otillgänglighet och utanförskap som biblioteket bidrog till i barndomen. För att illustrera avståndet till biblioteket gör Alakoski liknelsen med avståndet till månen, och hon bygger känslan av otillgänglighet genom framställningen av bibliotekets yttre i form av stentrappor, tegel, och tunga dörrar vars inre miljö sedan möts med darriga händer och ett försiktigt nosande, där man likt ängsliga djur är redo att fly.

Det låg på torget vid tågstationen. I anslutning till konsthallen. Minns stentrappan. Minns teglet. Minns den tunga dörren och konstverket med häst och vagn ovanför den. Trots att biblioteket låg fem minuter bort var det lika lång väg dit som till månen. Bokrummet var en plats jag inte vågade beträda. Trots att mamma slukade böcker. Minns nakna damenstatyn utanför och tulpaner i kruka.

Minns ljudet från den sorlande sagostunden. Minns doften av bokryggar. Minns damer med fina kappor. Barn med finskor. Minns mammas darriga hand den gången vi var inne och nosade. Minns barn i en ring. Minns läsglasögon. Minns att jag drog mamma i handen.

”Vi går ut igen.”

(Susanna Alakoski 2015)

I Alakoskis görande av barndomens bibliotek används flera beskrivningar och nyckelord som bidrar till att känslomässigt göra biblioteket och läsningen i barndomen. Alakoski beskriver hur steget att läsa blev för stort och hur ”sagornas värld förborgades”. Biblioteket får egenskapen att kunna brännas som nässlor.

Jag lärde mig cykla på en herrcykel med stång. Jag lärde mig slå volter på en gräsmatta. Jag lärde mig att runda biblioteket som vore det en nässeldunge. Jag lärde mig att läsa och skriva genom att lyssna och smyglyssna vid köksbordet.

(Susanna Alakoski 2015)

Hela tiden är en stark önskan om att få höra till närvarande i Alakoskis text. Med hjälp av starkt pathos görs även maskeringen av denna önskan genom ett retoriskt uttrycksfullt avståndstagande till biblioteket i barndomen.

Önskade att någon skulle bära in mig, tillbaka in till sagostunden. Visa mig, ledsaga. Få det att kännas möjligt att använda bokrummet. I stället växte jag. I stället lärde jag använda kajak. I stället vände jag biblioteket ryggen.

Vad fan ska det vara bra för, ett bibliotek?

(Susanna Alakoski 2015)

Barndomens bibliotek blir i Alakoskis görande således starkt laddat med minnen av känslor på samma sätt som i övriga texters görande av den diskursiva figuren *barndomens bibliotek*, även om känslorna i Alakoskis framställning skiljer sig från

längttandet tillbaka till en idealisk tid. Sammanfattningsvis kan man i flera texter se hur de liknelser och metaforer som används i görandet av barndomens bibliotek, görs med hjälp av nyckelord som exempelvis arkeologi, utgrävningsplats, museum, forntid, tempel, vemod, mossig, åldrad, folkhemsåren och tidsmaskin tillsammans med ordet minne i sina olika former, och nostalgiska känslouttryck, som bidrar till att göra barndomens bibliotek till en metaforisk och känslomässig förflyttning bakåt i tiden. Barndomens bibliotek verkar som en barndomsskildring utifrån vuxnas retoriska görande, och tar nästan formen av en berättelse med skönlitterära kvaliteter, där det också särskilt blir värt att understryka att flera av upphovspersonerna till den diskursiva figuren *barndomens bibliotek* är författare till yrket och därmed kan sägas ha utarbetat en särskild skicklighet i att performativt levandegöra och förmedla stämning och känslor genom språkliga framställningar.

Barndomens bibliotek med magiska och livsomvälvande förmågor

En viktig del av görandet i de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* utgörs av känslomässiga hyllningar till bibliotek och läsning, vilka med pathos vädjar till läsarens känslor genom att tillskriva biblioteket och läsningen både livsomvälvande och magiska förmågor. Pathos används i de diskursiva figurerna för att förstärka argument som också framförs med hjälp av ethos och logos där man bygger trovärdighet och vädjar till läsarens förnuftstänkande, genom att samma argument förmedlas också med betoning på känslouttryck. Journalisten och författaren Dilsa Demirbag-Sten förstärker argumenten om bibliotekets och bibliotekariernas betydelse både för det enskilda barnet och ur en samhällsrelaterad aspekt, genom att göra dessa argument också särskilt med hjälp av pathos för att hylla biblioteket och bibliotekarierna och dess livsomvälvande kvaliteter i barns liv.

På varje engagerad bibliotekarie går det tusentals barn som senare i livet kommer att hävda att biblioteket förändrade deras liv. Tack alla medarbetare på Husby bibliotek för att ni ser barnen och hjälper dem att upptäcka böckernas värld.

(Dilsa Demirbag-Sten 2013)

Författaren Jonas Hassen Khemiri gör som jag tidigare visat på sin barndoms bibliotek till familjens heliga plats. Han liknar således biblioteket vid den form av plats för kontakt med högre makter och mysterier eller större sammanhang som hör religioner och trosåskådningar till. Khemiri ger också barndomens bibliotek en form av magisk förflyttningsförmåga till andra världar och identiteter genom att redogöra för hur ungdomsavdelningen på biblioteket var en plats där han ”hängde” med olika karaktärer från berättelser samt ”besökte häxkonferenser och krigade mot orcher”, och hur han ibland sökte sig till vuxenavdelningen där man kunde lära sig ”tala med andra människors tungor” (Khemiri 2013). Historierna som finns tillgängliga på biblioteket gör Khemiri till ett sätt att lämna sig själv och alla de andra kategoriseringar som annars definierar en individ i samhället. Som jag också visat på tidigare lyfter Khemiri i sin text särskilt fram vikten av att biblioteket var gratis att använda i barndomen. Det demokratiska argumentet i att bibliotek bör vara gratis illustrerar Khemiri även genom att på ett performativt sätt, som påminner om skönlitteratur i sin form, skildra en scen mellan sig själv och sin mamma som utspelar sig under ett tillfälle då Khemiri som ung börjar fundera över varför det är helt gratis

att låna böcker på bibliotek och ifrågasätter om det inte borde kosta något lite åtminstone. Med hjälp av pathos låter han denna scen ur barndomen utgöra en performativ poäng som känslomässigt gör argumentet för varför bibliotek bör förbli kostnadsfria.

– Det vore ju bara logiskt om det kostade pengar för varje lån. Alltså verkligen ingen stor summa. Bara typ fem kronor.

Mamma såg ut som om jag hade dödat en bibliotekarie. Men jag gav mig inte.

– För alltså varför ska det vara gratis att låna böcker när allt annat kostar?

Vi hade kommit fram till Hornsgatan. Mamma tryckte in knappen på övergångsstället och svarade:

– Just precis därför.

Vi stod där, väntade på att det skulle bli grönt och lyssnade till ljudet av vågor.

(Jonas Hassen Khemiri 2013)

I texterna som utgör mitt material kan man se hur den diskursiva figuren *barndomens bibliotek* verkar i nära samspel med den diskursiva figuren *barndomens läsupplevelser*; där de förmågor som tillskrivs litteraturen och läsningen i barndomen bidrar till att ladda biblioteket med magiska förflyttningsförmågor. I akademiledamoten Horace Engdahls görande av barndomens bibliotek tillför böckerna och läsningen biblioteket förmågan att öppna andra världar.

Varje bok är en port till ett litet universum. Det som för mig som barn var det viktigaste livsinnehållet – att dagdrömma – fick rikedom och stadga genom läsningen. Biblioteket vid Ristorgsbacken blev ett alternativ till de andra förströelser som stod öppna för en pojke i Karlskrona i slutet av 50-talet.

(Horace Engdahl 2015)

Engdahls görande av barndomens läsupplevelser bidrar till att med pathos ge både biblioteket och läsningen magiska och närapå övernaturliga förmågor som står i nära kontakt med andra världar och med det högre mysteriet.

”Röda dödens mask” slungade mig med ens in i den rena fiktionen, en värld utan utsida, som man inte kunde fly ifrån, om man trodde på den. Jag smakade för första gången på det skrivna ordets makt att få oss att acceptera det omöjliga och det obegripliga, eller med ett ord *mysteriet*. Det fick min barnasjäl att ana att litteraturen lägger någonting till verkligheten som inte fanns där från början.

(Horace Engdahl 2015)

Akademiledamoten och författaren Per Wästbergs sätt att i sin text låta den diskursiva figuren *barndomens bibliotek* samspela med beskrivningen av läsupplevelser både som vuxen och barn, påminner om Engdahls. Även i Wästbergs text kan man se hur biblioteket görs till en port att nå andra världar genom, där läsningen och böckerna med pathos och performativt görande tillskrivs magiska förflyttningsegenskaper till

andra världar, tider och identiteter, och där böckerna ges förmågan att utgöra en räddning i livet.

Med bokstäverna som drivmedel reser jag visumfritt i yttre och inre världar, ned i historiens djup eller in i framtiden. Jag besöker människor som funnits för länge sedan, på andra platser, eller kanske aldrig existerat.

Att läsa är att utsätta sig för en fara, ett löfte, en pakt. Böcker är verktyg både för att förstå världen och för att hänföras av hur orden bär oss mellan tid och rum. När annat gått förlorat är det värt att söka upp de böcker vi har älskat mest.

(Per Wästberg 2015)

Journalisten och chefredaktören Heidi Avellan gör även hon sin barndoms bibliotek till en plats som tillskrivs en magisk förflyttningsförmåga genom läsningen och böckerna. Metaforen med biblioteket i form av en port som kan öppnas mot nya världar och förflyttningar, används flera gånger av Avellan. Hon använder metaforen i ett citat som jag tidigare lyft fram, där hon pekar på böckernas förmåga att öppna världar och hävdar betydelsen av att biblioteket var gratis i barndomen.

Böckerna öppnade nya världar, bjöd på resor i tid och i rum, alldeles gratis. Lyckosamt nog, för pengar fanns inte heller. Den lilla biblioteksfilialen blev min port ut.

(Heidi Avellan 2013)

Även i det demokratiska argumentet om bibliotek som ett komplement till skolan, beskriver hon återigen biblioteket som en port till andra världar och som en nyckel som behövs för att öppna språket.

Den största jämlikhetsreformen som kan tänkas är att fördela ordet till alla. Skolan borde göra det, men lyckas inte hela vägen. Där kommer biblioteken in. För de kan också idag, precis som då jag var liten, vara porten till nya världar. Och nyckeln som öppnar språket.

(Heidi Avellan 2013)

Avellan avslutar sin text genom att med hjälp av pathos och performativt görande kort sammanfatta alla de argument för biblioteket och dess verksamhet som hon tidigare hävdade i texten; som hänvisar till läsningen i barndomen och dess positiva effekter för resten av livet, pappor som kan få pojkar att börja läsa genom att ta med dem till biblioteket, och betydelsen av att bibliotek är gratis att använda. Biblioteket görs till en ädelsten fylld med äventyr och berättelser.

Nu börjar höstlovet. Vad ska de lovlediga göra?

Samla vuxenpoäng. Makt. Bli smartare och mer empatiska och utveckla sin fantasi. Investera i ett rikare liv.

Mitt i höstrusket står biblioteket och lyser som en ädelsten av äventyr. Ett hus av berättelser. En kajplats för pappor med pojkar. Och flickor.

Inträdet är redan betalt.

(Heidi Avellan 2013)

Sammanfattningsvis kan man se hur barndomens bibliotek ofta görs genom en metafor där biblioteket blir till en port som kan ge nycklar och öppna dörrar till andra världar, mysterier, språk, äventyr och identiteter. Den diskursiva figuren *barndomens läsoplevelser* bidrar med läsningens och berättelsernas egenskaper och magiska förflyttningsförmåga till biblioteket. Man kan även se hur argument som tidigare gjorts genom att vädja till läsarens förtroende och förnuft i form av att hävda vikten av biblioteksverksamhetens demokratiska aspekter, även förstärks med hjälp av känslomässigt retoriskt och performativt pathos som söker övertyga genom att väcka läsarens känslor.

Logos och intertextualitet

I metodologiavsnittet för denna uppsats har jag tidigare lyft fram hur begreppet logos används inom retorikstudier för att lägga fokus vid argumentation som riktar sig till läsarens eller lyssnarens förnuft. Argumentationen bygger på sådant som fakta och exempel (Lindstedt 2002, s. 41). I min analys av retoriken som performativitet utgår jag här från begreppet logos för att ”tolka vad som påstås och hur olika påståenden hänger samman i en argumentstruktur” (Boréus 2011, s. 137). Jag har tidigare visat på hur ethos verkar i de diskursiva figurerna genom att textförfattarna utgår från bibliotekets och läsningens betydelse i den egna barndomen för att sedan också kunna tala om bibliotek och läsning i dagens barndomar. Jag menar att logos här blir nära sammanvävt med ethos i en argumentstruktur där den egna barndomen fungerar som ett grundläggande exempel. Det finns ett outtalat argument och en auktoritet i texterna som bygger på både ethos och logos, genom det faktum att dessa personer som beskriver biblioteket som en viktig del i identitetsskapandet i barndomen har växt upp och blivit personer som idag ägnar sig åt läsande och skrivande yrken med en maktposition inom kultursfären. Logos talar också till läsarens förnuft när man argumenterar för betydelsen av bibliotekets verksamhet i barndomen genom att lyfta fram dess demokratiska aspekter; som handlar om bibliotekets betydelse för början på en klassresa och som en väg in till språket, ibland genom att man lyfter fram behovet av bibliotekets verksamhet i förhållande till forskning och fakta om nedåtgående läsresultat hos barn och unga eller genom att sätta bibliotekets verksamhet i relation till begrepp som folkbildning.

Jag kommer i detta avsnitt särskilt att fokusera på hur argumentationsstrukturen i texterna ser ut när det gäller det som Fairclough benämner som *intertextuell analys* inom den diskursiva praktiken, och utgår då också från sådant som tidigare framkommit i avsnitten där jag behandlar görandet av ethos och pathos i de diskursiva figurerna. Jag visar på hur texter som behandlar *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* ingår i ett kedjeförhållande, där de på olika sätt förhåller sig till andra tidigare texter i kedjan (Fairclough 1992, s. 84). Enligt Faircloughs beskrivning av intertextuell analys, lägger jag vikt vid processer som rör hegemonisk kamp och ideologi. Jag lyfter fram på vilka sätt man kan finna spår av diskurser i texterna, och visar särskilt på hur olika texter utmanar och argumenterar mot andra texters görande av bibliotek och läsning i barndomen (Fairclough 1992, s. 10, 102, 103; 1995, s. 61, 75).

I mitt material går det att se hur det i en del av texterna uttrycks en medvetenhet om andra texter som kommit före den egna texten i ett kedjeförhållande. Journalisten

Heidi Avellan citerar till exempel en bit ur författaren Jonas Hassen Khemiris text som beskriver hur biblioteket fungerade som en motsvarighet till en helig plats för familjen i barndomen (Khemiri 2013). Avellan lyfter särskilt fram hur hon läste Khemiris text ”med varmt igenkännande” (Avellan 2013). På så sätt används den tidigare texten för att förstärka också den bild av barndomens bibliotek som Avellan vill förmedla i sin text. I en del av texterna kan man också se att det ges uttryck för en medvetenhet om att det förekommer ett särskilt förhållningssätt till barndomens bibliotek som fungerar som en återkommande diskurs i media, eller som jag väljer att benämna det i denna uppsats – en diskursiv figur. Historikern och författaren Rasmus Fleischer inleder sin text med att lyfta fram detta särskilda sätt att göra barndomens bibliotek på som så pass självklart och vanligt förekommande att han hänvisar till det som en ”klyscha” (Fleischer 2012). Fleischer gör inledningsvis något som liknar en parafra på andra texters sätt att skildra magin hos biblioteket i barndomen.

Låt mig börja med en klyscha. Jag minns min barndoms bibliotek som en magisk plats. Vadå magisk? Jodå. Visst minns jag även den andäktiga tystnaden i bibliotekets salar, medan eftermiddagssolen kastade strålar av damm mot de långa raderna av bokhyllor.

(Rasmus Fleischer 2012)

Även i litteraturkritikern och författaren Elise Karlssons text, som bidrar till görandet av bibliotekarien som en viktig och bestående person i barndomen, kan man se hur det förekommer ett sätt att förhålla sig till andra texters sätt att göra barndomens bibliotek på.

Jag tillhör egentligen inte dem som har ett sentimentalt förhållande till min barndoms bibliotek, hyllorna hemma innehöll egentligen roligare böcker.

(Elise Karlsson 2010)

Det sentimentala förhållningssätt till barndomens bibliotek som Karlsson kommenterar i citatet ovan, är något som man kan märka att fler av texterna i mitt material uttrycker en medvetenhet om. Ibland görs detta förhållningssätt genom att man samtidigt som man uttrycker ett mycket känslomässigt förhållande till *barndomens bibliotek* eller *barndomens läsupplevelser*, också väljer att försvara sig mot att man skulle kunna komma att avfärdas som nostalgisk. Det kan från textförfattarens sida ses som ett försök till görande av både ethos och logos; att man vädjar till läsarens förtroende och kritiska tänkande genom att visa på att man är självreflexiv och medveten när man skriver sin barndomsskildring av biblioteket, så att man inte avfärdas som enbart känslostyrd och hängiven åt nostalgi. Horace Engdahl som bygger sin skildring av barndomens bibliotek på tillbakablickanden och känslomässiga beskrivningar av relationen till barndomens bibliotek, lägger samtidigt som han hävdar bibliotekets magiska förflyttningförmåga också in ett sådant försvar mot att avfärda detta görande som enbart nostalgiskt och sentimentalt.

Svenskar älskar att beskriva sig själva som rationella och vill helst tro att deras handlande styrs enbart av praktiska hänsyn. Andra sorters önsknings beskrivs gärna som ”nostalgiska” eller ”sentimentala”. Men ett bibliotek är inte bara en lokal där man får ut böcker eller informationsmaterial. Det är en plats som ger tillkänna att det finns andra verkligheter än den omedelbart synliga.

(Horace Engdahl 2015)

I flera av texterna som utgör mitt material kan man också se att de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* förekommer som en del i andra diskurser. Exempelvis används den diskursiva figuren *barndomens bibliotek* i mediedebatten som rör ”stökiga gäng” och tystnadens vara eller icke vara på biblioteket, där görandet av den egna barndomens bibliotek används som grund för argument som är menade att gälla också för dagens bibliotek.

Jag har tidigare lyft fram hur de flesta medietexter som är med och gör de diskursiva figurerna som rör bibliotek och läsning i barndomen idag är författade av personer som verkar som författare, journalister och kulturskribenter. I kapitlet för tidigare forskning har jag också visat på hur Åse Hedemark i sin avhandling om biblioteksdebatter i svenska medier under åren 1970-2006, tidigare har visat på hur representanter från biblioteken i hög grad saknas i mediediskurserna, samt att yrkesgruppen författare intar en dominerande position i debatterna vilket Hedemark menar kan bidra till att bilden av biblioteket blir ganska ensidig i media (Hedemark 2009, s. 160, 163, 165). Hedemark betonar sådant inflytande av aktörer i media som makt, och pekar på hur verksamhetens handlingsutrymme också kan komma att begränsas av diskurser med starkt inflytande (ibid. s. 158). I mitt material kan man se att det förekommer uttryck för hegemonisk kamp när det gäller att definiera biblioteket och läsningen med utgångspunkt i barndom och att det finns texter som ifrågasätter det dominerande görandet av *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser*.

I förhållande till hegemonisk kamp och bristen på representanter från biblioteket i det mediala görandet av bibliotek, skriver Olof Sundin som är professor i biblioteks- och informationsvetenskap en artikel i media där han lyfter fram Malmö stadsbibliotek som en förebild när det gäller förmåga att anpassa verksamheten till omvärlden, och betonar särskilt vikten av att bibliotekariernas röster inte saknas i diskussionen om folkbibliotekets verksamhet.

De känner bäst till de utmaningar som folkbibliotek står inför och de många möjligheter som finns. Det handlar om hur man kan stödja människors lärande, bildning, kulturella upplevelser och skapande i ett alltmer digitalt samhälle. Här är biblioteket en plats där möten sker, mellan människor såväl som mellan människor och texter, berättelser. Det fysiska rummet samspelar här med det digitala.

(Olof Sundin 2012)

Sundin avslutar sin artikel med en hänvisning till att det förekommer ett sätt att förhålla sig till bibliotek utifrån barndom, och motsätter sig samtidigt också det görande som jag visat på i de diskursiva figurerna, där man utgår från den egna barndomens bibliotek för att låta detta också argumentera för hur dagens bibliotek bör vara.

När övriga Biblioteksverige framöver vänder sig till Malmö för att inspireras, låt då inte bilden av barndomens bibliotek och bibliotekarie utgöra visionen om framtiden.

(Olof Sundin 2012)

I likhet med resultatet i Hedemarks avhandling gällande bristen på representanter från biblioteket i biblioteksdebatter i media, har jag funnit få representanter från biblioteket som i media deltar i görandet av de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser*. En av texterna jag funnit som behandlar den diskursiva figuren *barndomens bibliotek* är dock skriven av en bibliotekarie, och denna text fungerar som ett starkt uttryck för hegemonisk kamp när det gäller kampen om makten att definiera biblioteket i förhållande till diskurser om barndomens bibliotek. Jenny Lindh är verksam som bibliotekarie och svarar regelbundet på läsarförfrågor i DN:s insändarspalt "Fråga bibliotekarien". I en av insändarna som Lindh presenterar, beskriver en läsare hur dennes pojkvän uttryckt att det är något gulligt över en vuxen person som fortfarande lånar böcker på bibliotek. Läsaren ber Lindh att förklara hur och varför det kan komma sig att pojkvännen uttrycker sig på detta sätt (Lindh 2013). I Lindhs svar görs ett kraftigt ställningstagande mot mycket av det görande i den diskursiva figuren *barndomens bibliotek* som jag tidigare visat på, som gäller uttryck för nostalgiskt tillbakablickande och en utgångspunkt i den egna barndomen när det gäller förhållningssätt till dagens bibliotek. Lindh ger också en förklaring till vad hon menar kan vara orsaken till nostalgin i den diskursiva figuren *barndomens bibliotek*:

Bästa Erik, att vissa får ett lite vattnigt, ömmande skimmer i ögonen så fort bibliotek kommer på tal kan bero på att de inte besöker dem. Förstå mig rätt, jag menar inte att bibliotek inte är värda att älskas, jag talar om nostalgi: du blir sällan rörd över saker som du faktiskt använder i ditt dagliga liv.

Din kille tycks förknippa bibliotek med barndom och det är han inte ensam om. Hälften av alla arga insändare som gäller bibliotek inleds med "när jag var liten var biblioteket minsann så och så", ett högrött omkväde som följs av angrepp på internetdatorer, utlåningsautomater, läsfåtöljernas ojämna stoppning och andra ödesfrågor.

För många, i synnerhet de som slutade läsa så fort könshåret växt ut, lever biblioteket endast i minnets eviga *då*. Där, i nostalgins töcken, står barndomens läsoplevelser i leende hyllrader – inväntande sin läsare under en loppbiten bibliotekaries välvilliga regim.

(Jenny Lindh 2013)

Lindh fortsätter sitt svar på insändaren genom att betona att biblioteket har blivit stämplat med gullighet på grund av att det tillskrivs alla dessa barndomsminnen "som aldrig får ändras" (Lindh 2013). Lindh lyfter också fram hur bibliotekens verksamhet av majoriteten uppfattas som "något samhällligt gott" och att bibliotekarierna ofta ses som "eldsjälar", och menar att hyllningar till biblioteket förstås utgör något fint, men pekar samtidigt på hur de också utgör en risk för föreställningen om biblioteket och dess identitet.

Samtidigt riskerar alla dessa änglavingade citat att befästa nostalgin genom att frammana känslan av att biblioteken är harmlösa helgonlämningar från en svunnen tid; "Heaven can wait", som journalisten Julia Keller skrev i den gullifieringskritiska artikeln "Killed by kindness".

(Jenny Lindh 2013)

Lindh avslutar också sitt svar på insändaren om bibliotek och dess relation till barndom genom att ge uttryck för ideologiskt och hegemoniskt ställningstagande då hon sätter bibliotekets identitet i relation till en norm, som hon menar utgörs av att

vara vuxen och man i ett konsumtionssamhälle. Biblioteket liknar Lindh i motsats till normen istället vid en kvinna, eftersom hon menar att det är kvinnor som står för en större del av lånen och lyfter också det faktum att biblioteken inte är kommersiella, i motsats till normen.

Att kunna betala (dyrt) för en vara är i vårt samhälle det manligaste som finns och en fullvuxen karl köper därför sin bil, sin porr och sin krönikesamling av Andres Lokko för egna pengar.

Så, Erik: all lycka med diskussionen och krama din nostalgiske kapitalist till pojkvän från mig. Han verkar gullig.

(Jenny Lindh 2013)

En del av den diskursiva figuren *barndomens bibliotek* utgörs också som jag visat på av ett görande av *barndomens läsoplevelser*, där barndomens läsoplevelser bidrar med sådant som att ladda biblioteket med magi och förflyttningförmåga. Liksom i fallet med Lindhs text som ger uttryck för hegemonisk kamp och ideologiskt ställningstagande genom att motsätta sig tidigare texters sätt att frammana nostalgiska verkningar i förhållande till bibliotek och barndom, har jag även funnit en annan text som gör samma sak i förhållande till andra texters göranden av den diskursiva figuren *barndomens läsoplevelser*. Barnboksförfattaren och krönikören Andreas Palmaer hävdar i sin text att samtalet om barn och läsning idag utgår i för hög grad från vuxnas förhållande till sin egen barndom.

De flesta inser nog att det effektivaste sättet att få barn att läsa knappast är att trycka ner sin egen barndom i deras halsar, ändå är det så förtvivlat svårt att låta bli. Och förlagen stryker föräldrar medhårs, de största barnboksfigurerna har jubileumsfester lika ofta som ett bortskämt dagisbarn. Nästa år lär vi fira att Pippi fyller 71 och ett halvt.

(Andreas Palmaer 2015)

Palmaer skriver vidare om hur nya barnboksförfattare är förhållandevis osynliga i media, och han pekar på hur han menar att detta kommer sig av nostalgiska aspekter.

För de flesta är helt enkelt mer intresserade av sin egen barndom än av sina barns. En barnboksförfattares kulturella genombrott släpar därför efter, och författare som Frida Nilsson (googla henne eller kolla i närmaste barns bokhylla) blir erkända först när hennes läsare vuxit upp och blivit nostalgiska kulturjournalister. Som sedan själva får barn och tvingar på dem sina gulnade Frida Nilsson-böcker. Och så håller det på i en tröttsam katten på råttan, råttan på repet ...

(Andreas Palmaer 2015)

Palmaer menar att de kulturartiklar som skrivs om barns läsning idag uppvisar en för stor vaghet i sitt förhållningssätt, och pekar på en brist i görandet av bibliotek och läsning i barndomen.

Ofta är det långa betraktelser över ungas läslust eller ljuva minnen från barndomens besök på bibliotek, där författare eller böcker knappt nämns.

/.../

Hur ska vi få barn att fortsätta läsa om vi inte lyfter fram deras böcker? Vi älskar läsning som koncept, men inte författarna – om vi inte läste dem som barn.

Utifrån Faircloughs begrepp *intertextuell analys* har jag här visat på hur olika texter förhåller sig till andra texters göranden i de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser*, och särskilt hur man kan finna uttryck för hegemonisk kamp och ideologi när man i några texter argumenterar mot den dominerande formen av görande i de diskursiva figurerna. Under nästa rubrik går jag nu vidare till den andra tolkningsnivån i Faircloughs modell för den kritiska diskursanalysen, och lyfter upp det performativa och retoriska görandet som jag hittills fokuserat på i detta kapitel för att också sätta det i relation till den sociala praktik där barnbiblioteket verkar och där dess identitet förhandlas och görs.

Andra tolkningsnivån: den sociala praktiken

Inom ramen för den andra tolkningsnivån utgår jag från den presentation och analys som jag nu har gjort av de performativa och retoriska görandena av de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser*, för att också relatera detta görande till den sociala praktik där barnbiblioteket verkar och där dess identitet görs. Jag anknuter då till den tidigare forskning som jag har lyft fram i denna uppsats, för att visa på hur de diskursiva figurerna relaterar till sådan aktuell barndomsforskning och barnsyn som har betydelse för den sociala praktiken inom dagens barnverksamhet på bibliotek, samt för att kunna diskutera vilka verkningar och inflytande som det diskursiva görandet i medietexter kan få på barnbibliotekets identitet och utveckling idag. Analysen av den sociala praktiken gör jag alltså genom att relatera analysen av de diskursiva figurerna som jag presenterat, till den forskning om barndom, bibliotek och läsning som jag tidigare lyft fram.

I kapitlet för tidigare forskning har jag lyft fram hur barndomsforskningen har utvecklats från en syn på barn som ofullständiga ”becomings” till att barn och barndom idag istället betraktas som ”beings”, vilket innebär att de ses som aktiva medskapare i sina egna liv och samhällsaktörer i sitt här och nu, vars perspektiv ges betydelse (Halldén 2003, s. 15; Hedemark 2011, s. 8; Sandin 2011, s. 194; Rydsjö 2010, s. 16). Jag har också visat på hur forskning som rör barnbibliotek lyfter fram att barnverksamheten på bibliotek idag utvecklas med inspiration från modern barndomsforskning; med en strävan efter att utgå från barns delaktighet och perspektiv. Forskning om barnbiblioteksverksamhet betonar även hur barns barndomar har förändrats genom faktorer som globalisering, ny teknik och media vilket kräver ny kunskap, och att den traditionella förståelse av barn och barndom som tidigare har utgjort grund för utformandet av bibliotekets verksamhet behöver uppdateras (Rydsjö 2010, s. 12; Johansson 2010, s. 23; Juncker 2010, s. 241, 245).

En utgångspunkt för denna uppsats består i att barnbibliotek således, på grund av de förändringar som ägt rum, är i behov av att utforma ett tydligare uppdrag och en tydligare identitet idag och att det ur den aspekten är av betydelse att undersöka hur den offentliga bilden av bibliotek och läsning i relation till barndom görs i media. Jag vill hävda att det kan vara svårt att nå ut och etablera en ny uppdaterad identitet och nya perspektiv på biblioteksverksamhet och barns barndomar när det finns etablerade diskursiva figurer som upprepas i texter i media som jag visat på i denna uppsats. Den sammanlagda effekten av upprepningen av de diskursiva figurerna i medietexter gör

att det finns en risk att bibliotekets identitet, genom alla tillbakablickande barndomsbilder och det mediala inflytande som de kan ha på människors föreställningar om bibliotek, gör biblioteken till de ”helgonlämningar från en svunnen tid” som bibliotekarie Jenny Lindh (2013) uttrycker det i sin text. Performativiteten och retorikens verkan i texterna bidrar till att göra barndomens bibliotek till en tillbakablickande berättelse med närapå skönlitterära kvaliteter, vilket utgör en kontrast till verksamheten på barnbibliotek som är menad att utgå från barns barndomar idag, och som konkret behöver kunna utvecklas framåt för att vara relevant i barns liv framöver. När barndomens bibliotek i den mediala offentligheten görs till en berättelse som tar sin utgångspunkt i något som har varit, finns en risk att det saknar grund i barns behov idag, och att det bidrar till att ”barndom” blir till ”det andra” i relation till vuxnas görande, och till vuxnas idé om hur den goda barndomen och de goda läsoplevelsena ska vara (Nodelman & Reimer 2003, s. 97; Halldén 2010, s. 208).

I kapitlet för tidigare forskning lyfte jag också fram hur vuxnas görande av barndom i relation till barns läsning tidigare har behandlats och utforskats. Jag visade då hur tidigare forskning belyst att vuxnas förhållningssätt till barndom fungerar som ett uttryck för samhällelig ideologi och en maktaspekt som i relation till läsning definierar och konstruerar barn och barndom utifrån ett vuxenperspektiv (Lesnik-Oberstein 1993; Nodelman & Reimer 2003). Begreppet *generation* som jag har lyft fram som en utgångspunkt i det teoretiska ramverket för denna uppsats betonar också, i likhet med den tidigare forskningen, vuxnas görande av barndom som en social och kulturell konstruktion. När det gäller min undersökning kan man alltså se hur verkningarna av de vuxna textförfattarnas konstruktion av barndom i de diskursiva figurerna bidrar till att göra bibliotek till något som på många sätt har haft sin storhetstid förut; i de barndomar som var. Jag har visat på hur görandet av dagens bibliotek och läsning utgår från den identitet och betydelse som det hade i textförfattarnas egen barndom. Barndomens bibliotek blir på så sätt det ”äkta och veritabla”, som i Horace Engdahls (2015) text, och barndomens bibliotek är det bibliotek vars identitet används som utgångspunkt för att göra begreppet bibliotek och dess identitet i barns barndomar också idag. Barndom konstrueras på så sätt utifrån de vuxnas perspektiv för att, som jag visat på, kunna framföra olika ställningstaganden om bibliotek och läsning och för att förhålla sig till samhällliga förändringar som ägt rum, eller för att utgöra en grund till görandet av textförfattarnas egna vuxenjag.

När det gäller *hegemoni* och *ideologi* så blir aspekter som rör makt synliga i görandet av de diskursiva figurerna. När biblioteket och läsningen ska definieras och göras i förhållande till barn och barndom är personerna som har utrymmet att definiera barndomens bibliotek och läsoplevelser i det offentliga ofta personer med hög status i kultursfären; prisbelönda författare och akademiledamöter. Bibliotekarier som arbetar på bibliotek idag, och framförallt barnens egna perspektiv och deltagande som ska utgöra grund för att utforma bibliotekets identitet och verksamhet, saknas i hög utsträckning när den offentliga berättelsen om bibliotek och läsning görs i förhållande till barndom i medietexter. I likhet med slutsatser i Åse Hedemarks avhandling *Det förestälda folkbiblioteket* (2009) framkommer det även i mitt material att den bild av biblioteket som förs fram i media är ganska ensidig; utgångspunkten i textförfattarnas egen barndom bestämmer vad som lyfts fram, och det medför att det saknas aspekter som diskuteras inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga området, som

exempelvis gäller barns informationskompetens och hur biblioteket arbetar med nya medier.

Jag har också visat på hur bibliotekets och läsningens roll i barndomen görs i de diskursiva figurerna genom att textförfattarna hävdar bibliotekets betydelse i form av att lyfta dess demokratiska uppdrag, både för det enskilda barnet och för samhället. Jag menar att sådan offentlig diskussion om bibliotekets demokratiska uppdrag idag är relevant i förhållande till barnbibliotekens behov av att utforma ett tydligare uppdrag, och att flera viktiga argument för biblioteksverksamhet lyfts fram i de diskursiva figurerna. Dock menar jag att det finns en risk att diskussionen om den relevans och det demokratiska uppdrag som biblioteket kan ha idag och framöver, drunknar i för många känslomässiga och nostalgiska verkningar och performativa berättelser om portar till andra världar. Det diskursiva görandet av läsningen har exempelvis i hög grad en koppling till böcker som medieval, och tillskrivs både livsomvälvande förmågor och grundläggandet till identiteter; sådant görande från vuxnas sida kan bli väldigt främmande om bibliotekets verksamhet ska försöka nå alla barn, även de som inte tycker att det är magiskt att läsa böcker. I kapitlet för tidigare forskning har jag visat på hur både Hedemark och Sandin betonar att det är viktigt att problematisera den centrala ställning som boken ges från politiker och andra vuxnas håll, och hur Sandin menar att det är av vikt att synliggöra sådana strukturer som ligger bakom läsfrämjande arbete (Sandin 2011, s. 173, 175; Hedemark 2011, s. 51) Som jag tidigare visat på lyfter Hedemark särskilt fram att en viktig lärdom från den undersökning av 10-åringars syn på läsning och bibliotek som hon presenterar, är att inte alla barn är intresserade av att just läsa böcker, och att det därmed är av särskild vikt att barnens egna perspektiv och olika förhållningssätt till läsning tas i beaktande (Hedemark 2011, s. 51). I den diskursiva figuren *barndomens läsoplevelser* saknas barnens egna perspektiv på läsning, och utgångspunkten i textförfattarnas egen barndom gör att det i hög grad saknas ett mer uppdaterat perspektiv som inte bara är kopplat till ett mer traditionellt sätt att läsa.

I relation till den tidigare forskning som jag lyft fram och till min egen undersökning i denna uppsats menar jag att det hade varit av vikt för utvecklingen av barnbibliotekets identitet idag att kunna föra en diskussion i den mediala offentligheten som tar sin utgångspunkt i dagens barn och barndomar, för att kunna diskutera barnbibliotekets uppdrag och dess samhälleliga relevans utifrån en riktning framåt istället för bakåt.

Avslutande diskussion

I denna uppsats har jag alltså, när jag nu anknyter till mina forskningsfrågor, visat på de performativa och retoriska göranden av bibliotek, läsning och barndom som de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsoplevelser* är uppbyggda av, samt hur görandet av bibliotek och läsning samverkar med görandet av barn och barndom i de diskursiva figurerna. Genom mitt val att se retoriken i texterna som performativitet har jag då med hjälp av ethos, logos och pathos visat på hur de vuxna textförfattarnas göranden av den egna barndomen används som utgångspunkt för att också göra identiteter, relationer och representationer som rör dagens bibliotek och läsning i relation till barndom. Jag har också visat på hur pathos verkar i görandet av barndomens bibliotek genom nostalgi och känsloladdade minnen som tillskriver barndomens bibliotek magiska och livsomvälvande förmågor, och som också bidrar med en metaforisk verkan som flyttar bibliotek tillbaka i tiden.

När jag inledningsvis beskrev syftet med denna uppsats, betonades det inflytande som media kan ha på människors föreställningar om bibliotek, och därmed också på bibliotekets identitet i relation till barndom och till barns läsning. En av utgångspunkterna för uppsatsen i relation till medias inflytande, var också att barnbibliotek idag är i behov av att utforma en tydligare identitet och ett tydligare uppdrag. I relation till behovet av att utforma en tydligare identitet, bestod en av utgångspunkterna i mina forskningsfrågor av att undersöka vilken verkan de performativa och retoriska görandena i de diskursiva figurerna kan ha på barnbibliotekets identitet och dess utveckling idag, samt att undersöka hur de diskursiva figurerna relaterar till sådan aktuell barndomsforskning och barnsyn som har betydelse för den sociala praktiken inom barnverksamheten på dagens bibliotek. Jag har i min tolkning på den sociala praktikens nivå återkopplat till sådan forskning om barndom och barnbibliotek som jag lyft fram i kapitlet för tidigare forskning i denna uppsats. I relation till den tidigare forskningen har jag diskuterat hur en offentlig berättelse om bibliotek som präglas av nostalgiska göranden och verkningar, som i de diskursiva figurerna i min undersökning, kan få inflytande och konsekvenser för barnbibliotek och dess offentliga identitet; för en verksamhet som strävar efter att utgå från barns barndomar som de är nu, och som behöver utvecklas framåt och uppdatera sitt förhållningssätt till vad läsning och biblioteksverksamhet kan vara idag för att också vara relevant i barns liv framöver. Utifrån min forskningsfråga som handlade om vilka egenskaper och vilken samhällelig relevans som bibliotek och läsning i barndomen tillskrivs i de diskursiva figurerna, så har jag i min undersökning visat på hur textförfattarna framhåller bibliotekets och läsningens betydelser för samhällsnytta och demokratiska aspekter, genom att man i texterna gör biblioteket till ett komplement till skolan, i form av bildning och en väg in i språket, samt som en tillgänglig fristad som inte kostar något att använda. Jag har också visat på hur

barndomens bibliotek, i relation till läsupplevelserna i barndomen, tillskrivs magiska och livsomvälvande egenskaper och förmågor. I min tolkning på den sociala praktikens nivå lyfte jag fram hur en offentlig diskussion om barnbibliotekets uppdrag och dess demokratiska aspekter visserligen är av relevans, i relation till barnbibliotekets behov av att utforma en tydligare identitet och uppdrag idag, men att diskussionen genom de vuxna textförfattarnas utgångspunkt i den egna barndomen riskerar att bli ensidig och missa aspekter som idag diskuteras inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga området och framför allt att missa barnens egna perspektiv, samt att diskussionen riskerar att gå vilse i för många känslomässiga och performativa göranden av bibliotek och läsning.

I uppsatsen valde jag att koncentrera min undersökning av de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser* till texter i media, för att jag inom den tidsram som funnits för min undersökning verkligen ville göra en djupdykning i hur görandet av de diskursiva figurerna ser ut där och vilka verkningar det kan sägas ha. Jag har försökt att göra mitt textmaterial rättvisa genom att visa på flera aspekter av hur *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser* görs, och genom att visa på hur en del texter i media också motsätter sig görandet i de diskursiva figurerna och sätter det under debatt. Samtidigt vill jag lyfta fram att min undersökning har en begränsning på så sätt att den haft ett särskilt fokus på de diskursiva figurer som jag valt att undersöka, och således inte speglar alla typer av texter och reportage som skrivs om barn och bibliotek i media, utan fokuserar på ett specifikt diskursivt görande som upprepas i medietexter. Jag är också medveten om att media är ett fält som hela tiden är i förändring, och att formerna för dess inflytande därmed också förändras. När jag har använt mig av Faircloughs kritiska diskursanalys med inriktning på medietexter har jag, eftersom Faircloughs teorilitteratur är något äldre, valt att använda mig av de perspektiv som jag anser har giltighet också idag. Dock finns det en viss invändning när det gäller aspekter som rör hegemoni, eftersom mediefältet hela tiden förändras på grund av dagens sociala medier och privatpersoners möjlighet att publicera text på bloggar och liknande, vilket innebär att inflytandet på offentligt görande inte nödvändigtvis längre är lika dominerat endast av ett fåtal yrkesverksamma aktörer i media. I min sökning efter texter som gör den diskursiva figuren *barndomens bibliotek* fann jag dock att det finns bloggtexter av privatpersoner som gör barndomens bibliotek på liknande sätt som de texter jag har undersökt i större mediekanaler, med mycket uttryck för pathos och nostalgi, men hur omfattande spridningen av de diskursiva figurerna är i andra texttyper än de jag undersökt kan jag inte uttala mig om med säkerhet – det får undersökas vidare.

Den teoretiska kombination som jag använt mig av i uppsatsen, där jag kombinerat Faircloughs kritiska diskursanalys med performativitetsteori och begreppet *generation* från barndomsforskning, anser jag har fungerat väl. Perspektiven har i analysarbetet fungerat väl tillsammans, då teorierna har liknande utgångspunkt i sin betoning på språk och diskurser som sociala praktiker och kulturella handlingar, men det har samtidigt krävts noggrannhet för att hantera de olika teorierna och begreppen. Kombinationen av teorier möjliggjorde att jag kunde belysa flera aspekter i ämnet för min undersökning. Faircloughs tredimensionella modell bidrog med en metodologisk utformning av min undersökning och den kritiska diskursanalysen möjliggjorde belysande av aspekter som rör media och makt, hegemoni och ideologi, och texters sätt att konstruera olika identiteter, relationer och representationer.

Performativitetsteorin gjorde att jag särskilt kunde lyfta fram *görandena* av de diskursiva figurerna i min undersökning, och i kombination med begreppet *generation* specifikt också se hur barn och barndom fungerar som ett diskursivt görande från vuxnas sida.

I förhållande till min undersöknings fokus på göranden av de diskursiva figurerna i texter menar jag att det också hade varit betydelsefullt att göra vidare undersökningar av verkningarna av dessa göranden för att kunna uttala mig om den sociala praktiken på ett mer underbyggt sätt än vad jag har kunnat göra i denna uppsats. När det gäller vidare forskning menar jag därför att det hade varit värdefullt att också genomföra intervjuer med barn- och ungdomsbibliotekarier för att diskutera bibliotekets identitet och uppdrag idag; om bibliotekarierna upplever att man i verksamheten påverkas av eller möter nostalgiska göranden av bibliotek och läsning i media och offentlighet, eller från styrande politikerna och föräldrars sida. Det vore väsentligt att ta reda på hur bibliotekarier förhåller sig till sådant görande av barndom i relation till bibliotek och läsning som jag visat på i denna uppsats, och om man upplever att sådana nostalgiska och känslomässiga förhållningssätt till bibliotek och läsning utgör ett hinder för förnyelse och utveckling av barnbibliotekets verksamhet och identitet.

I sin helhet menar jag, i linje med vad den tidigare forskningen också lyfter fram, att det behövs betydligt mer av forskning som behandlar vad bibliotek ska ha för samhällligt uppdrag i relation till barndomar och till barns liv och verklighet idag, och forskning som då också lyfter in barnens egna perspektiv. Det skulle vara behövligt med en mer konkret diskussion om bibliotekets uppdrag, som inte går vilse i vuxnas nostalgi och känslomässiga görande av den egna barndomen som utgångspunkt. För mig har den stora behållningen med denna uppsats varit att få en djupare insikt i och förståelse för hur sådant görande av barndom från vuxnas sida verkar i förhållande till göranden av bibliotek och läsning. Jag tänker att en medvetenhet om sådant görande, och hur det bottnar i nostalgiska aspekter från vuxnas sida, är viktigt att vara medveten om och uppmärksam på för bibliotekarier som arbetar med barn och unga och den medvetenheten kommer jag att bära med mig från min undersökning i denna uppsats.

Litteraturförteckning

Litteratur

Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. uppl., Stockholm: Liber, ss. 17-31.

Arfwidsson, F. (2013). *Bibliotekarier i Dagens nyheter: En diskursanalytisk studie*. Magisteruppsats, Bibliotekshögskolan, Högskolan i Borås. Borås: Högskolan.

Behschnitt, W. (2007). Text, teater, handling: Om performativitet som litteraturvetenskapligt forskningsperspektiv. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 37(4), ss. 35-49.

Bergström, G. & Boréus, K. (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3:2 uppl., Lund: Studentlitteratur.

Bolander, S. (2011). *Barnboken i Biblioteksbladet. En diskursanalys av texter skrivna mellan 1945-2009*. Magisteruppsats, Bibliotekshögskolan, Högskolan i Borås. Borås: Högskolan.

Boréus, K. (2011). Texter i vardag och samhälle. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber, ss. 131-149.

Boréus, K. (2015). Texter i vardag och samhälle. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. uppl., Stockholm: Liber, ss. 157-175.

Boréus, K. (2015). Diskursanalys. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. uppl., Stockholm: Liber, ss. 176-190.

Butler, J. (2005). Subversiv performativitet. I Rosenberg, T. (red.) *Könet brinner! Judith Butler: texter i urval av Tiina Rosenberg*. Stockholm: Natur och kultur, ss. 87-94.

Dolatkah, M. (2010). Barnbiblioteken och läsandets fyra ”M”. I Rydsjö, K., Hultgren, F. & Limberg, L. (red.) *Barnet, platsen, tiden: teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm, ss. 103-129.

- Ekman, C. & Carlgren, F. (2010). *Det älskade biblioteket: En diskursanalys av debatten kring Malmö stadsbiblioteks visioner*. Masteruppsats, ABM, Lunds universitet. Lund: Lunds universitet.
- Enelund Posnic, M. & Ågåhrd, L. (2012). *Läsa är bra – läsa rätt är bättre. Diskurser om läsning i svensk dagspress 2007-2010*. Magisteruppsats, Bibliotekshögskolan, Högskolan i Borås. Borås: Högskolan.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity, cop.
- Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse: textual analysis for social research*. New York: Routledge.
- Fairclough, N. (2010). *Critical discourse analysis: the critical study of language*. 2 uppl., Harlow: Longman.
- Fairclough, I. & Fairclough, N. (2012). *Political discourse analysis: a method for advanced students*. Abingdon: Routledge.
- Fallenius, L. (2015). *Rödluvan och vargen: En kvalitativ textanalys av debatter och adaptationer i barnlitteraturen*. Masteruppsats, ABM, Uppsala universitet. Uppsala: Uppsala universitet.
- Fiske, J. (1997). *Kommunikationsteorier: en introduktion*. Rev. uppl., Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Flood, D. (2012). *Läsning i omedelbarhetens tidsålder: Diskurser om läsning och litteratur i media riktad till barn och ungdomar*. Masteruppsats, ABM, Uppsala universitet. Uppsala: Uppsala universitet.
- Fridlund, L. (2015). *Sagostundens tidlösa rum? En litteraturanalys av metodhandboken Magiska Fingrar: sagostunder för dagens barn*. Masteruppsats, ABM, Uppsala universitet. Uppsala: Uppsala universitet.
- Gullestad, M. (2004). Imagined Childhoods: Modernity, Self and Childhood in Autobiographical Accounts. *ISF paper*, 2004(12).
- Hall, K. (2000). Performativity. *Journal of Linguistic Anthropology*, 9(1-2), ss. 184-187.
- Halldén, G. (2003). Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt grepp. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 8(1-2), ss. 12-23.
- Halldén, G. (2010). Förskolan som en plats för barn och barnens sätt att göra denna plats till sin. I Rydsjö, K., Hultgren, F. & Limberg, L. (red.) *Barnet, platsen, tiden: teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm, ss. 195-211.

- Hedemark, Å. (2009). *Det föreställda folkbiblioteket: en diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970-2006*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet.
- Hedemark, Å. (2011). *Barn berättar: En studie av 10-åringars syn på läsning och bibliotek*. (Svensk Biblioteksförnings rapport 2011:1). Uppsala: Uppsala universitet.
- Hermansson, K. & Rudeke, L.U. (2007). Ingång. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 37(4), ss. 20-22.
- Höglund, L. (2012). Bokläsning i skiftet mellan traditionella och digitala medier. I Carlsson, U. & Johannisson, J. (red.) *Läsarnas marknad, marknadens läsare – en forskningsantologi*. (SOU 2012:10), ss. 45-93.
- Johansson, B. (2010). Barnbibliotekarier och forskares barnperspektiv. I Rydsjö, K., Hultgren, F. & Limberg, L. (red.) *Barnet, platsen, tiden: teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm, ss. 23-49.
- Juncker, B. (2010). Barns bibliotek – nya villkor, nya utmaningar, nya teorier, nya begrepp. I Rydsjö, K., Hultgren, F. & Limberg, L. (red.) *Barnet, platsen, tiden: teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm, ss. 241-269.
- Lenemark, C. (2007). Författaren online: Bloggen som performativ plattform för självframställning. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 37(4), ss. 51-62.
- Lesnik-Oberstein, K. (1993). *Children's literature: criticism and the fictional child*. Oxford Scholarship Online, 2011. DOI:10.1093/acprof:oso/9780198119982.001.0001
- Lindstedt, I. (2002). *Textens hantverk: om retorik och skrivande*. Lund: Studentlitteratur.
- Månsson, L. & Svensson, A. (2010). *Meröppet eller personallöst?: En diskursanalys av diskussionen i svensk och dansk dagspress om de obemannade biblioteken*. Masteruppsats, ABM, Lunds universitet. Lund: Lunds universitet.
- Nodelman, P. & Reimer, M. (2003). *The pleasures of children's literature*. 3:e uppl. Boston: Allyn and Bacon.
- Palmqvist, D. (2010). *Bibliotekarier i dagspressen: En diskursanalytisk studie*. Magisteruppsats, Bibliotekshögskolan, Högskolan i Borås. Borås: Högskolan.
- Rennermark, A.K. (2011). *Bilder av biblioteket: en ideologianalys av debatten omkring privatisering av folkbibliotek*. Masteruppsats, ABM, Lunds universitet. Lund: Lunds universitet.
- Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015). Att analysera kvalitativt material. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. uppl., Stockholm: Liber, ss. 220-236.

Rosenberg, T. (2005). Inledning. I Rosenberg, T. (red.) *Könet brinner! Judith Butler: texter i urval av Tiina Rosenberg*. Stockholm: Natur och kultur, ss. 7-34.

Rydsjö, K. & Elf, A. (2007). *Studier av barn- och ungdomsbibliotek: en kunskapsöversikt*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm.

Rydsjö, K. (2010). Introduktion. I Rydsjö, K., Hultgren, F. & Limberg, L. (red.) *Barnet, platsen, tiden: teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm, ss. 13-21.

Rydsjö, K., Hultgren, F. & Limberg, L. (2010). Det samtida barnbiblioteket – ett bibliotek i barnens tjänst. I Rydsjö, K., Hultgren, F. & Limberg, L. (red.) *Barnet, platsen, tiden: teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm, ss. 271-286.

Sandin, A.S. (2011). *Barnbibliotek och lässtimulans: delaktighet, förhållningssätt, samarbete*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm.

Simonsson, M. (2012). "Biblioteken kan inte hålla på och rensa ut" En diskursanalys av *Tintindebatten*. Magisteruppsats, Bibliotekshögskolan, Högskolan i Borås. Borås: Högskolan.

Svensson, P. (2015). Teorins roll i kvalitativ forskning. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. uppl., Stockholm: Liber, ss. 208-219.

Tenngart, P. (2012). Barnlitteraturens kognitiva värden. I Kärrholm, S. & Tenngart, P. (red.) *Barnlitteraturens värden och värderingar*. 1 uppl., Lund: Studentlitteratur, ss. 23-38.

Öberg, P. (2015). Livshistorieintervjuer. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. uppl., Stockholm: Liber, ss. 55-67.

Artiklar

Alakoski, S. (2015). Biblioteket var för fint för sådana som oss. *Dagens nyheter*, 17 juli. <http://www.dn.se/dnbok/susanna-alakoski-biblioteket-var-for-fint-for-sadana-som-oss/>

Avellan, H. (2013). Här börjar världen. *Sydsvenskan*, 26 oktober. <http://www.sydsvenskan.se/opinion/heidi-avellan/har-borjar-varlden/>

Demirbag-Sten, D. (2013). Dilsa Demirbag-Sten: Bibliotekarier ser barnen – och kan rädda liv. *Dagens nyheter*, 15 december. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/dilsa-demirbag-sten-bibliotekarier-ser-barnen-och-kan-radda-liv/>

- Engdahl, H. (2015). ”Utan bibliotek vore samhället tanklöst och fridlost”. *Dagens nyheter*, 3 juli. <http://www.dn.se/kultur-noje/utan-bibliotek-vore-samhallet-tanklost-och-fridlost/>
- Fleischer, R. (2012). Läs Rasmus Fleischers text. *Sveriges radio*, 21 augusti. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=503&artikel=5240124>
- Gelotte, G. (2013). Inte utan min bibliotekarie. *Göteborgs-Posten*, 30 juni. <http://www.gp.se/nyheter/ledare/ledarkronika/1.1793227-inte-utan-min-bibliotekarie>
- Gelotte, G. (2009). Satsa på fler bokbussar! *Göteborgs-Posten*, 4 oktober. <http://www.gp.se/nyheter/ledare/1.217605-gert-gelotte-satsa-pa-fler-bokbussar->
- Hermansson, M. (2015). Lördagskrönikan: Biblioteksbråken, debatten och verkligheten. *Sveriges Radio*, 19 september. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=6258920>
- Karlsson, E. (2010). Dags att adoptera en bibliotekarie. *Svenska Dagbladet*, 20 mars. <http://www.svd.se/dags-att-adoptera-en-bibliotekarie>
- Khemiri, J.H. (2013). Jonas Hassen Khemiri: Andra familjer hade andra gudar, det närmsta vi kom en helig plats var vårt bibliotek. *Dagens nyheter*, 19 oktober. <http://www.dn.se/kultur-noje/jonas-hassen-khemiri-andra-familjer-hade-andra-gudar-det-narmsta-vi-kom-en-helig-plats-var-vart-bibliotek/>
- Lind, K. (2015). Bibliotek – dåtidens internet. *Sveriges radio*, 22 september. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=96&artikel=6260934>
- Lindberg, S. (2014). I Ramqvist, K. (red.) Vad ska litteraturpolitiken göra? *Dagens nyheter*, 1 mars. <http://www.dn.se/kultur-noje/vad-ska-litteraturpolitiken-gora/>
- Lindh, J. (2013). Fråga bibliotekarien. *Dagens nyheter*, 27 april. <http://www.dn.se/arkiv/kultur/fraga-bibliotekarien-5>
- Lowden, M. (2007). Behöver alla litteratur? *Svenska Dagbladet*, 20 september. <http://www.svd.se/behavior-alla-litteratur>
- Lugn, K. (2007). I Lowden, M. (red.) Behöver alla litteratur? *Svenska Dagbladet*, 20 september. <http://www.svd.se/behavior-alla-litteratur>
- Nilsson, J.M. (2015). Rätt norm i rätt rum. Biblioteken ska vara trygga, universiteten otrygga. *Sydsvenskan*, 22 juni. <http://www.sydsvenskan.se/kultur--nojen/ratt-norm-i-ratt-rum-biblioteken-ska-vara-trygga-universiteten-otrygga/>
- Palmaer, A. (2015). Barnboksdilemmat. Vuxna bryr sig mest om sin egen barndom. *Dagens nyheter*, 10 augusti. <http://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/barnboksdilemmat-vuxna-bryr-sig-mest-om-sin-egen-barndom/>

Sundin, O. (2012). Fortsatt förebild. Resten av Bibliotekssverige ser till Malmö för inspiration. *Sydsvenskan*, 3 september. <http://www.sydsvenskan.se/kultur--nojen/fortsatt-forebild-resten-av-bibliotekssverige-ser-till-malmo-for-inspiration/>

Witt-Brattström, E. (2006). Ebba Witt-Brattström om folkbildning. *Sydsvenskan*, 24 oktober. <http://www.sydsvenskan.se/kultur--nojen/ebba-witt-brattstrom-om-folkbildning/>

Wrethov, E. (2016). Det är på biblioteket som det händer. *Sydsvenskan*, 16 mars. <http://www.sydsvenskan.se/ingen-sektion/det-ar-pa-biblioteket-som-det-hander/>

Wästberg, P. (2015). Här ska vara dödstyst – prata får du göra inne i huvudet. *Svenska Dagbladet*, 22 juni. <http://www.svd.se/har-ska-vara-dodstyst-prata-far-du-gora-inne-i-huvudet>

Bilaga

I denna bilaga presenteras de personer som är författare till medietexterna som utgör materialet för denna uppsats, och som därmed är delaktiga i görandet och debatterandet av de diskursiva figurerna *barndomens bibliotek* och *barndomens läsupplevelser*. Informationen om personerna är hämtad i april/maj 2016.

Susanna Alakoski

Susanna Alakoski, född 1962 i Finland och uppvuxen i Skåne, är författare, socionom och genusvetare. Alakoski har arbetat som flyktingsamordnare och inom politiken. För sin debutroman *Svinalängorna* (2006) tilldelades Alakoski Augustpriset, och romanen har sedan dess även blivit film och teater. Alakoski har även skrivit böckerna *Håpas du trifs bra i fengselset* (2010), *Oktober i Fattigsverige* (2012) och *April i anhörigsverige* (2015).

Källa:

Albert Bonniers Förlag

<http://www.albertbonniersforlag.se/Forfattare/A/susanna-alakoski/>

Heidi Avellan

Heidi Avellan, född 1961 i Helsingfors, är journalist, krönikör och politisk chefredaktör i *Sydsvenskan* och *Helsingborgs Dagblad*. Avellan medverkar också bland annat i *Godmorgon, världen!* i Sveriges Radio.

Källa:

Wikipedia

https://sv.wikipedia.org/wiki/Heidi_Avellan

Dilsa Demirbag-Sten

Dilsa Demirbag-Sten, född 1969 i sydöstra Turkiet, är journalist, författare och debattör. Hon har bland annat skrivit för *Dagens Nyheter*, *Expressen* och *Göteborgs-Posten*, och är engagerad i frågor om mänskliga rättigheter och kvinnors rättigheter. Demirbag-Sten har författat de självbiografiska romanerna *Stamtavlor* (2005), och *Fosterland* (2010). Demirbag-Sten är också ansvarig för *Berättarministeriet* som vill inspirera barn och unga till skrivande och berättande.

Källor:

Albert Bonniers förlag

<http://www.albertbonniersforlag.se/Forfattare/D/dilsa-demirbag-sten/>

Sveriges Radio

<http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/126275?programid=2071>

Horace Engdahl

Horace Engdahl, född 1948 i Karlskrona, är författare, kritiker och litteraturforskare, samt professor i nordisk litteratur vid Århus universitet. Engdahl innehar stol nr. 17 i Svenska Akademien, och var mellan åren 1999-2009 Akademiens ständige sekreterare. Engdahl har bland annat författat verken *Meteoror* (1999), *Årret efter drömmen* (2009) samt *Den sista grisen* (2016).

Källa:

Jan Arnald

<http://www.svenskaakademien.se/svenska-akademien/de-aderton/stol-nr-17-horace-engdahl>

Rasmus Fleischer

Rasmus Fleischer, född 1978 och uppvuxen i Halmstad, är historiker, författare och skribent på *Expressens kultursida*, samt forskare på ekonomisk-historiska institutionen vid Stockholms universitet. Fleischer är bland annat författare till *Boken & Biblioteket* (2011).

Källa:

rasmusfleischer.se

<http://www.rasmusfleischer.se/>

Gert Gelotte

Gert Gelotte, född 1949 i Danmark, är journalist, debattör, krönikör och politisk reporter som fram till 2015 var verksam vid *Göteborgs-Posten*.

Källa:

Wikipedia

https://sv.wikipedia.org/wiki/Gert_Gelotte

Mattias Hermansson

Mattias Hermansson är kulturchef på Sveriges Radio, och har tidigare varit verksam som chef för featureredaktionen på *Dagens Nyheter* där han arbetat med både kultur och nöje samt samhällsinriktad nyhetsbevakning.

Källa:

Sveriges Radio

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=5439712>

Elise Karlsson

Elise Karlsson, född 1981, är författare, redaktör och litteraturkritiker främst i *Svenska Dagbladet*. Karlsson har författat romanerna *Fly* (2007), *Lonely Planet* (2008) och *Linjen* (2015). Romanen *Fly* nominerades till Borås Tidnings debutantpris.

Källa:

Natur & Kultur

<http://www.nok.se/Allmanlitteratur/Forfattare/?a=14385>

Wikipedia

https://sv.wikipedia.org/wiki/Elise_Karlsson

Jonas Hassen Khemiri

Jonas Hassen Khemiri, född 1978, är författare till ett flertal romaner och pjäser, däribland romanerna *Ett öga rött* (2003), *Montecore* (2006), *Jag ringer mina bröder* (2012), samt *Allt jag inte minns* (2015). Khemiri har även skrivit uppmärksammade debattinlägg i *Dagens nyheter*, bland annat ett brev till justitieminister Beatrice Ask. Khemiri har vunnit en rad priser och utmärkelser, exempelvis Augustpriset, Aniarapriset av Svensk Biblioteksforening och Sveriges Radios Romanpris.

Källa:

khemiri.se

<http://www.khemiri.se/liv/>

<http://www.khemiri.se/category/bocker/>

Kalle Lind

Kalle Lind, född 1975 i Lund, är författare och radioprogramledare som på sin blogg titulerar sig som diversearbetare i kulturbranschen. Lind har bland annat medverkat i Sveriges Radios *Hej Domstol!* (2003-2006), skrivit manus till en rad teveproduktioner som julkalendern *Skägget i brevlådan* (2008), sysslat med sketch- och stå-upp komik, samt exempelvis skrivit böckerna *Människor det varit synd om* (2009), *Människor som gått till överdrift* (2010) och *Proggiga barnböcker: därför blev vi som vi blev* (2010).

Källa:

Wikipedia

https://sv.wikipedia.org/wiki/Kalle_Lind

En man med ett skägg – Djungeltrumman.se

<http://blogg.djungeltrumman.se/kulturarbete/>

Stefan Lindberg

Stefan Lindberg, född 1971 i Alingsås, är författare, dramatiker och översättare. Lindberg har också verkat som radiokrönikör och kulturjournalist, och debuterade med novellsamlingen *Tusen nålar* (1999). Lindberg har bland annat författat böckerna *Min Terapi* (2002), *I Gorans ögon* (2008) samt *Du vet väl om att du är värdefull* (2014).

Källa:

Albert Bonniers Förlag

<http://www.albertbonniersforlag.se/Forfattare/L/stefan-lindberg/>

Jenny Lindh

Jenny Lindh, är verksam som bibliotekarie på Biblioteket Plattan, samt svarar på frågor i *Dagens Nyheters* insändarspalt *Fråga bibliotekarien*. Lindh skriver även om

litteratur i *M-magasin*, har medverkat i radioprogrammet *Min bokhylla*, samt Svt:s litteraturprogram *Babel*. Lindh har tilldelats Greta Renborgs pris som delas ut av Svensk Biblioteksforening, för sitt läsfrämjande arbete.

Källa:

Dagens Nyheter

<http://www.dn.se/dnbok/dn-medarbetaren-jenny-lindh-tilldelas-bibliotekspris/>

Martina Lowden

Martina Lowden, född 1983 i Stockholm, är författare och litteraturkritiker. Lowden har författat romanen *Allt* (2006) och har bland annat tilldelats Borås Tidnings debutantpris, samt Katapultpriset och Karin Boyes litterära pris.

Källa:

Wikipedia

https://sv.wikipedia.org/wiki/Martina_Lowden

Kristina Lugn

Kristina Lugn, född 1948 i Tierp, är poet och dramatiker samt konstnärlig ledare vid Teater Brunngatan Fyra i Stockholm. Lugn innehar stol nr. 14 i Svenska Akademien. Lugn har skrivit en rad diktsamlingar, exempelvis *Till min man, om han kunde läsa* (1976), *Bekantskap önskas med äldre bildad herre* (1983) och *Hejdå, ha det så bra!* (2003) samt en rad pjäser, däribland *Idlaflickorna* (1993) och *Katarina den stora* (2006). Lugn har tilldelats en lång rad priser, exempelvis Selma Lagerlöfs litteraturpris, Bellmanpriset och Karamelodiktstipendiet.

Källa:

Jan Arnald

<http://www.svenskaakademien.se/svenska-akademien/de-aderton/stol-nr-14-kristina-lugn>

Wikipedia

https://sv.wikipedia.org/wiki/Kristina_Lugn

Jenny Maria Nilsson

Jenny Maria Nilsson, är kritiker och krönikör på *Svenska Dagbladet*. Nilsson har skrivit boken *Albert Camus: varken offer eller bödel* (2014), för vilken hon tilldelades Gerard Bonniers essäpris.

Källa:

<http://www.svd.se/av/jenny-maria-nilsson>

Andreas Palmaer

Andreas Palmaer, är barnboksförfattare och förlagsredaktör, samt krönikör och recensent som skriver om barnböcker i *DN Kultur*. Palmaer har skrivit faktaböcker om monster och mytologi, samt författat serien *Fans* (2012-2013) tillsammans med Arne Norlin, och böcker som *Sant eller falskt* (2013) och *Hamstern är borta!* (2014). Palmaer har också skrivit dramatik, bland annat för *Unga Radioteatern*.

Källor:

Alfabetabokförlag

<http://www.alfabeta.se/forfattare/andreas-palmaer>

Författarcentrum

http://www.forfattarcentrum.se/forfattarformedling/forfattare/2667/Andreas_Palmaer

Olof Sundin

Olof Sundin är professor i biblioteks- och informationsvetenskap vid Lunds universitet, och forskar bland annat inom områden som rör informationspraktiker, källkritik, digital kultur och informationssökning.

Källa:

Lunds universitet

<http://www.kultur.lu.se/person/OlofSundin>

Ebba Witt-Brattström

Ebba Witt-Brattström, född 1953 i Stockholm, är professor i litteraturvetenskap vid Helsingfors universitet, samt författare. Witt-Brattström har skrivit litteraturhistoriska böcker om Moa Martinsson och Edith Södergran. Hon har även författat böckerna *Å alla kära systrar!* (2010), *Stå i bredd: 1970-talets kvinnor, män och litteratur* (2014), *Kulturmannen och andra texter* (2016), samt *Århundradets kärlekskrig* (2016). Witt-Brattström har tilldelats en rad utmärkelser, däribland Moa-priset och Mårbackapriset.

Källa:

Norstedts

<http://www.norstedts.se/forfattare/Alfabetiskt/W/Ebba-Witt-Brattstrom/>

Wikipedia

https://sv.wikipedia.org/wiki/Ebba_Witt-Brattstr%C3%B6m

Elin Wrethov

Elin Wrethov är journalist och reporter på Sydsvenskans veckotidning *Hallå Vellinge*.

Källa:

<http://www.sydsvenskan.se/2014-09-20/vad-ar-halla-vellinge>

Per Wästberg

Per Wästberg, född 1933 i Stockholm, är författare och innehar stol nummer 12 i Svenska Akademien. Wästberg debuterade som författare redan som femtonåring med *Pojke med såpbubblor* (1949) och har sedan dess skrivit en mängd böcker, däribland *Arvtagaren* (1958), trilogin *Vattenslottet* (1968), *Luftburen* (1969) och *Jordmånen* (1972) samt Stockholmsskildringar som *Klara* (1957) och *Tio anteckningar om staden* (2003). Wästberg är grundare till svenska Amnesty och har varit ordförande i både svenska och internationella PEN-klubben. Wästberg har även verkat som litteraturkritiker, kulturchef och chefredaktör på *Dagens Nyheter*. Wästberg har bland annat tilldelats Gerard Bonniers pris och Samfundet De Nios stora pris.

Källa:

Jan Arnald

<http://www.svenskaakademien.se/svenska-akademien/de-aderton/stol-nr-12-per-wastberg>